बाद असेर ,, ७ ,, ,,१८
किरकोळ अंकास................... ८४

नोटिशी बदल
१० ओळीचे आंत रु.१
पुढें दर ओळीस ०१०६
दुसरे खेपेस ०१

Per annum in arrears ...
Six monthly............ 3 ,, 8 as
Single copy................................ 4as

Advertisements.
Below 10 lines...2
Per line over 10...4as
Repetition per line 3a

वऱ्हाडसमाचार.

THE BERAR SAMACHAR.

VOLXXI AKOLA MONDAY 7 MARCH 1887 NO.10
वर्ष २१ अकोला सोमवार तारीख ७ माहे मार्च सन १८८७ इ० अंक १०

NEW.

SEWING MACHINE

Every one his own Tailor Dresos maker.

For Ten (10) Rupees only.

The undersigned is prepared to register orders for Handsome Nickle plated Serviceable Pocket, Sewing Machines, easily understood and worked, deliverable, free to any part, of India for the Sum of Rs 10 Ten only. As the demand for his Machine is already very large and expected to increase and deliveries will have to be arranged in accordance with the date of booking intending purchasers are advised to register their orders at once with their address in full, accompanied by a deposit, of Two (2)Rupees on each Machine, Stamps or P. O. order, balance payable on delivery of the Machine.

JOSEPH SOARES.
33 Elpainstone Circle.
BOMBAY

नवीन.

शिवण्याचीं यंत्रें

आपणच आपला शिंपी किंवा दर्जी.

किंमत फक्त (१०) दहाच रुपये.

खालीं सही करणार, सुंदर अत्युपयोगी निकल प्लेटचीं पॉकेट सो[illegible] मशीन्स (शिवण्याचीं यंत्रें) जीं सहजरीतीनें समजण्यांत येतात व त्यांवर काम सुलभ रीतीनें करितां येतें, अशीं कोणी मागेल त्यास सर्व हिंदुस्थानदेशांत कोठेंही असो, फुकट म्हणजे टपाल हांशील न घेतां केवळ प्रत्येकी दहा (१०) रुपये किंमतीस पाठवून देण्यास त[illegible]. पूर्वींच अशा प्रकारच्या यंत्रांस [illegible]तिशय आल्या आहेत व अद्या[illegible] येतील असें दिसत आहे. तसे[illegible] तारिखे प्रमाणें डिलिव्हरीबद्द[illegible] केली पाहिजे, यासाठीं [illegible]ची इच्छा असेल त्यांनीं आपा[illegible] पुरी सुवाच्य पत्त्यासह एकदम, [illegible] पाठवाव्या व त्यांच्या बरोबर [illegible] करितां रुपये २ दोन डिपॉझि[illegible] किंवा पोस्टल ऑरडरद्वारा [illegible] बाकी राहिलेले रुपये आठ, [illegible]ल तेव्हां द्यावे.

[illegible] जोसेफ सोरीस एल्फिनस्टन सरकल मुंबई.

[illegible] जाहिरात

[illegible] मात्र आगाऊ.

[illegible]रत्नावली

[illegible] मासिक पुस्तक सुंदर टाई[illegible] टाईप्यापासून प्रसिद्ध क-

रण्याचा विचार केला आहे. यांत पृथक् पृथक् विषयावर आधुनिक कवींचीं मराठीं काव्ये येतील. आणि मधून मधून साहित्य, महाराष्ट्र कविवर्गावर निबंध, काव्य परीक्षण, इत्यादि काव्यविवेचन विषयक गद्यात्मक भाग प्रसिद्ध होत जातील. शिवाय प्राचीन व अर्वाचीन काव्यांतील उत्कृष्ट उतारेही येतील.

या पुस्तकांत खालीं लिहिलेल्या कवींचीं काव्यें प्रसिद्ध होतील.

विष्णु मोरेश्वर महाजनी एम. ए, वामन दाजी ओक, केशव सदाशिव रिसबुड, मोरोगणेश लोंढे, कान्होबारणछोडदास किर्तिकर, लक्ष्मण मोरेश्वर असीरकर, वासुदेव वामन शास्त्री खरे, त्रिंबक बळवंत दाणी, कृष्णाजी नारायण आठल्ये, महादेव दाजी खांडेकर, बाबागर्दे, गणेश बळवंत मोडक, बळवंतराव कमलाकर, आत्माराम मोरेश्वर छत्रे, बसंतराव विजयकर, विष्णुपंत सरवटे, मोगरे, बेर्वे कटाक्षकर्ते, गोविंद वासुदेव कानिटकर, रामचंद्रपंत तागडे, गोपाळ गणेश रानडे, एकनाथपंत भांडारे, केशव गाडगीळ, यज्ञेश्वर पंडीत, वगैरे,

शिवाय कित्येकांचीं नांवें त्यांच्या आग्रहामुळें येथें प्रसिद्ध केलीं नाहींत.

काव्य तपासण्याचें काम पुढील [ग्रंथपरीक्षक] मंडळीनें आहे.

रा० रा० लक्ष्मण रामचंद्र वैद्य एम. ए.
रा. रा. जनार्दन बाळाजी मोडक बी.ए
रा० रा० वामन दाजी ओक.

ह्या मासिक पुस्तकाचीं प्रतिमासास निबंधचंद्रिका सांच्याचीं २४ पृष्ठें प्रसिद्ध होतील. याची आगाऊ किंमत टपालखर्चासुद्धां फक्त दीड रुपया ठेविली आहे. मागाहूनचा दर मुळींच ठेविला नाहीं. ४०० वर्गणीदार मिळाल्यावांचून हें पुस्तक प्रसिद्ध करितांच येत नाहीं. कदाचित् इतके ग्राहक न च मिळाल्यास लोकांकडून आलेली वर्गणी आम्ही आमच्या खर्चानें परत करूं.

तेव्हां या कृत्यास काव्यरसज्ञ आपला उदार आश्रय देतील अशी आशा आहे. पत्रव्यवहार खालील पत्त्यावर व्हावा.

ता० १२ जानेवारी सन १८८७

पत्ता:—

नारायण नरसिंह फडनीस.
जळगांव खान्देश

जाहिरात.

उपनिषदांचा मराठी अर्थ.

ऋग्वेदाच्या शाखा २१ आहेत. यजुर्वेदाच्या १०९, सामवेदाच्या १००० आणि अथर्ववेदाच्या ५० शाखा आहेत याप्रमाणें चारवेदांच्या मिळून ११८० शाखा आहेत. प्रत्येक शाखेचें एकेक उपनिषद आहे, याप्रमाणें ११८० उपनिषदें आहेत त्यांतून मुख्य मुख्य अशीं १०८ उपनिषदें श्रीरामानें मारुतीस उपदेशिलीं त्यांचीं नांवें:—ईश, केन, कठ, प्रश्न, मुंड, मांडुक्य, तैतिरीय, ऐतरेय, छांदोग्य, बृहदारण्यक, इत्यादि आहेत. त्यांतील ऋग्वेदाचीं १०, (शुक्लयजूंचीं १९ आणि कृष्णयजूंचीं ३२ अशीं) यजूंचीं ५१, सामवेदाचीं १६ आणि अथर्ववेदाचीं ३१ उपनिषदें आहेत. गौडपादाचार्य, श्रीमच्छंकराचार्य, शंकरानंद, सदाशिवब्रह्मेंद्र, स्वयंप्रकाशानंद आणि विद्यारण्याचार्य इत्यादिकांनीं पूर्वोक्त उपनिषदांवर भाष्य आणि व्याख्या केल्या आहेत.

श्रीरामानें हनुमंतास उपदेशिलेल्या १०८ उपनिषदांचें मराठी भाषांतर करावें तें सांप्रतकाळास फारच उपयोगीं होईल, असें कित्येक मित्रांनीं सुचविल्यावरून, तसें करावें असें मी इच्छित आहें.

प्रथममूळ वाक्य लिहून नंतर त्याचें भाष्य आणि व्याख्या लिहून, त्यापुढें त्याचा अर्थ मराठींत लिहावा अशी योजना आहे.

हें पुस्तक सर्वांस घेण्यास सुलभ पडावें ह्मणून मासिक पुस्तक रूपानें छापणार आहों. रायल जातीचे अष्टपत्रीं सांचानें पुस्तक प्रति महिन्यास निघत जाईल. चांगला आश्रय मिळेल तर दर पंध्रवड्यासही काढितां येईल. प्रत्येक अंकांत १६ पृष्ठें येत जातील. १२ अंकाबद्दल आगाऊ किंमत २ रु० व मागाहून ३ रु० पडेल. हांशील आगाऊ ०६ व मागाहून ०८ पडेल.

एकशें आठ उपनिषदांचें मराठी भाषांतराची अभिरुचि लोकांस लागून त्याचा चांगला खप झाल्यास, बाकी राहिलेल्या १०७२ उपनिषदांचा शोध करून मिळतील तितकीं याच प्रमाणें छापण्याचा उद्योग करूं.

वऱ्हाडसमाचार

मिती फाल्गुन शुद्ध १२ शके १८०८

वऱ्हाडांतील जुडिशियल व रेव्हिन्यु-खात्यांतील नेमणुका.

हा मुलूख इंग्रज सरकाराकडे येऊन आज सुमारें १०।३५ वर्षे जाहलीं. इतक्या काळांत विद्या, रेलवे, तारायंत्रें, पोष्ट वगैरे संबंधानें अनेक प्रकारच्या सुधारणा होत गेल्या, परंतु सदरी हेडिंगांत लिहिलेल्या बाबतींत असावा तसा निर्बंध अद्याप झाला नाहीं हे पाहून आम्हास अतीशय खेद वाटतो.

इंग्रजी अम्मल सुरू झाल्या नंतर कांहीं काळपर्यंत ह्या गोष्टी नियमानें बांधल्या न जाणें हें सहजिक आहे; परंतु वर्षांची वर्षे लोटल्यावर ही तशीच स्थिती असणें हें राज्य व्यवस्था चालविणारे लोकांस भूषणास्पद नाहीं इतकेंच नव्हे, परंतु ते प्रांताच्या हितासही बाधक आहे. हीं खातीं राज्य व्यवस्था करण्या करितां असल्यामुळें तिकडे सर्व लोकांची धाव असणें हे योग्य आहे. कारण तसें असल्यानें या खात्यांतील जागयास पैशाच्या व अधिकाराच्या मानानें विशेष महत्व आहे.

या खात्यांतील वरिष्ठ प्रतीच्या जागा खात्याचें काम करण्यास लायक आहो, असे जे लोक दाखवितील त्यांसच देणें फायदेशीर आहे, हें सरकार व लोक कबूल करितात. व त्याज करितां सरकारानीं हायर लोअर स्टांडर्डची परिक्षाही सुरू ठेविली आहे ह्या परिक्षेत पास झाले ह्मणजे कोणीही निर्विवादपणें कामास लायक असतोच, असें ह्मणणें जरी धाडसाचें आहे, तरी ह्या लोकांस त्या कामीं घेण्यास प्रथम दर्शनी कांहीं हरकत नाहीं. कारण या खात्यांतील कामें करण्यास जीं तत्वें पाहिजेत तीं त्यांनीं समजून घेतली आहेत असें होतें. व या तत्वांचा उपयोग ते नीट रितीनें करूं शकतात किंवा नाहीं, हे अनुभवानें पुढें कळून आल्या प्रमाणें ते कायमचे लायक किंवा नालायक ठरवितां येतें.

नेमा प्रमाणें परिक्षा पास झाल्या शिवाय, ए० असिस्टंट, तहसिलदार वगैरे करूं नये असा नियम करून ही तशा जागा पास झाल्या शिवाय, देण्याची वहिवाट अद्यापही बंद होत नाहीं, याज बदल स्थानिक सरकार विचारकरतील तर फार चांगलें होईल. परिक्षा दिल्यानें या खात्यांत काम करण्याची लायकी येते असें जर सिद्ध आहे तर परिक्षा न दिलेले लोकांचे अंगीं लायकी नाहीं हें उघड आहे. मग अशा लोकांस या खात्यांतील महत्वाचीं कामें करण्यास सांगणें योग्य आहे असा कोणीही विचारी मनुष्य ह्मणणार नाहीं. आपल्या अज्ञानामुळें असा अधिकारी अर्थात जे गैरशिस्त काम करील त्याचे लोकांवर होणारे घातक परिणामा बदल कोण जबाबदार आहे हा प्रश्न आम्ही सरकारांस करितो. रयतेचे नफा नुकसानीकडे अशा रितीनें डोळे झांक करणें अगदीं

अप्रशस्त असून ही तिकडे स्थानिक सरकार लक्ष्य देत नाहीं, हें प्रांताचें मोठें दुर्दैव समजलें पाहिजे. प्रांतालाहि मनुष्याप्रमाणें ग्रहमान असेल असें मरी जुन्या समजुती प्रमाणें घेऊन चाललें तरी एक सारखें वर्षांचीं वर्षें कांहीं काळ रहाणें म्हणजे अखंड साडेसाती असल्या प्रमाणें होतें. या संबंधानें आम्ही अनेक वेळां ओरड केली, परंतु स्थानिक सरकार या बाबतींत लक्ष्य घालीत नाहींत असें जरी आहे तरी जो पर्यंत ओरण्याची शक्ति आमच्यांत आहे तों पर्यंत, अथवा आमचा गळा दाबून अवाज बंद करी तों पर्यंत आम्ही असेंच ओरडत सुटणार हें आम्ही लिहून ठेवतों.

ज्युबिली ज्युबिली करितां करितां येकदाची ज्युबिलीतर शेवटास गेली व तिच्यासाठीं ज्याची अगदीं धादल होऊन गेली होती असे हिंदुस्थानांतील मुख्य मुख्य शहरचे पुढारी लोक आपापलीं कामें बाजूस ठेवून निरवा निरव करीत स्वस्थ बसले आहेत. आतां या ज्युबिलीनें एकंदर लोकांच्या मनावर ठसा तरी काय उठला आहे याचा विचार करणें अप्रासंगिक होणार नाहीं. या वर्षाला आरंभ होण्यापूर्वींच मोठमोठ्या शहरीं यंदा ज्युबिली होणार असें ठरून गेलें होतें व इतर लहानसहान गांवांत ही या महोत्सवाच्या नामाचा ध्वनी कुठें कुठें ऐकूं येत होता. हा वेळ पावतों ज्युबिली म्हणजे काय पदार्थ आहे हें आमच्या साधारण जनसमाजास माहित देखील नव्हतें. पुढें इतिहासाभिज्ञ लोक व सरकारी अमलदार यांच्या मुखानें ज्युबिली म्हणजे अमुक अमुक असें जास कळलें मग काय विचारितां. महोत्सवाची सर्वांना स्वाभाविक हौस असतेच. जिकडे तिकडे उत्सवा करितां जारीनें तयारी सुरू झाली पुढें उत्सवा करितां नेमलेले दिवस येऊन उत्सव एकदाचा शेवटास गेला व सर्व हिंदुस्थान त्यानें अगदीं गजबजून गेलें. नाच तमाशे, बैठका, गाणीं दिपोत्सव, अतषबाजी, मानपत्र, आनंद प्रदर्शक तारा आणि भाषणें यांचीं अगदीं गर्दी उडून गेली. जिकडे तिकडे आनंदी आनंद उडून गेला व शेवटीं गव्हर्नर्स, व्हाईसराय साहेब आणि इतर अधिकारी यांची शाबासकीची गोड गोड भाषणें होऊन महाराणी साहेबा कडुन उत्सवाबद्दल प्रसन्नतेची तार ही येऊन धडकली. मग काय आनंदाची पराकाष्टा झाली व लोकांना आपण केलेल्या समारंभाची धन्यता वाटू लागली. परंतु इतकें करून ही फळ काय मिळालें. दोन दिवसांचें नेत्र सुख, बरून बरून साखर पेरणारीं व मधा प्रमाणें गोड अशीं तोंडा वरून हात फिरविण्याची वरील अधिकाऱ्यांचीं भाषणें आणि कांहीं गृहस्थांस दिलेल्या सन्मानदर्शक पदव्या, हेंच. लोकांच्या मनांत चक्रवर्तिनी साहेबांचें नाव अक्षय राहील अशा गोष्टी ठिकठिकाणीं कायमचें स्मारक म्हणून विद्यालयें, इमारती व या सारख्याच ज्या कांहीं थोड्या बहूत गोष्टी झाल्या असतील तेवढ्याच या शिवाय दुसरें कांहीं नाहीं. ज्युबिली हा सण पूर्वीं होत असे तेव्हां ज्या राज्यांत तो होत असें तेथील लोकांना २ दिवसां पुरताच आनंद मिळत नसें ज्यांच्या बाबद तो उत्सव झाला असेल त्याचें नाव ते लोक पुढें ही शेंकडो वर्षें काढीतअसत. ज्युबिलीचें वर्ष येऊन गेलें, म्हणजे लोकांच्या मनांत हर्ष आनंद स्वस्थता आणि तृप्ति याशिवाय दुसरें कांहीं रहातच नसे. देशांतील सर्व दुःखें त्यास नात असत. आमच्या देशांत पूर्वीं ज्युबिलीच काय पण कोणताहि आनंद प्रदर्शकसमय आला असतांही प्रजा निरिच्छ होउन जात असे. आमच्या दोळी पाला मुलगाझाला तेव्हा तर " अदेय मासीत् त्वमेव भूपतेः शशिप्रभ छत्र मुभेच चामरे " अशी त्याची अवस्था होऊन गेली होती. आणि यंदाच्या आमच्या ज्युबिलीत पहा. काय हजार पाचशें कैदी सुटले असतील तेवढेंच. आज कित्येक दिवस आमचे लोक राज्य व्यवस्थे मध्यें फेरफार करून आम्हाला कांहीं तरीं राज्य प्रकरणीं हक्क द्या म्हणून ओरडत आहेत. अशा मंहोत्सवा प्रसंगीं आमच्या सरकारानें या प्रार्थनेकडे जर कांहीं लक्ष्य दिलें असतें तर आमच्या मतें तेणें करून लोकांनां जो खरा मनां पासून आनंद झाला असता तसा हल्लीं झालेल्या उत्सवाच्या गोडगोड भाषणाच्या किंवा भराभर पदव्यांच्या झतपटीनें देखील झालानसता. परंतु आमच्या सरकारची व विशेषें करून हल्लीं विराजीत असल्या आमच्या लाट साहेबांची खुबी तर हीच आहे कीं स्वतःच्या पदराला तर खार लावावयाचा नाहीं व लोकानां तर खुष ठेवावयाचें. ज्युबिली संबंधानें लार्ड डफरीनसाहेबानीं जें भाषण केलें आहे त्यांत तर त्यांनीं आपल्या अंगच्या या अलौकिक गुणाची कमाल करून दिली आहे. गोड गोड भाषणा वडे, आपली बाजु संभाळणें व स्वतःला कोणत्याही प्रकारें तसदी न होता लोक खुष करणें यांत आमच्या डफरीन साहेबांचा हात थोडा खरा. सदरहु भाषण कारितानां लार्ड साहेब बचनदतात कीं " एतद्देशीय लोक कायदे काउन्सल मंडळीच्या संबंधानें किंवा इतर राज्य प्रकरणीं हक्का संबंधानें जें जें मागणें करीत आहेत तिकडे मी थोड्याच दिवसांनीं लक्ष्य देऊन त्यांचें हेतु पूर्ण करीन " कोणत्या आधारावर लार्ड साहेब असें म्हणतात कोण जाणें आमचे हे हेतु पूर्ण करण्याचें लार्ड डफरीन साहेबांच्या हातीं नाहीं व महाराणी साहेबांच्या हा हातीं नाहीं. हें सर्व काम पार्लमेंट व सर्व इंग्लिश राष्ट्र यांचें आहे.

याप्रमाणें गोड गोड भाषणांस मनुष्य एकदां भुलत असतो. पुन्हःपुन्हः तेंच तेंच येऊं लागलें म्हणजे त्या बद्दल फारशी गोडी लागत नाहीं. हिंदुस्थानच्या लोकांची संतोष वृत्ति कायम राखण्याची अशी संधीं आमच्या सरकारास कधीं मिळाली नसेल. या संबंधीं आमच्या सरकारनें जर फायदा करून घेतला असता तें आम्हांस हल्लीं पेक्षां शतपट अधिक प्रिय झालें असतें. त्या प्रमाणेंच सन्मानार्थक पदव्यांची गोष्ट आहे. या संबंधानें आमच्या देशाच्या इतर प्रांतानां कांहीं तरी मिळालें आम्हाला तें देखील नाहीं. आमच्या वऱ्हाडातील गृहस्थां पैकीं त्यांत एकाचें हि नांव नाहीं. बाकी सर्व हिंदुस्थानांतील कोणीनाकोणी तरी आहे आमच्या अगदीं जवळचा नागपूर प्रांत त्यांतील प्रसिद्ध गृहस्थांस सन्मानें मिळाला व आम्हांपैकीं एक ही नाहीं परंतु याबद्दल आमचें कांहीं म्हणणें नाहीं. ज्युबिली संबंधानें सरकार आपल्याला ज्या देणग्या देतील म्हणून सर्व लोकांना आशा होती तीच निष्फळ झाली मग लहानसहान गोष्टीसाठीं काय रडत बसावें! असो. अद्याप तरी आमच्या सरकारनें याविषयाकडे चांगलें लक्ष्य द्यावें. यद्यपि हिंदुस्थानांतील ज्युबिली झाली आहे तथापि ज्युबिलीचा खरा दिवस पुढेंच आहे त्यावेळेस तरी आमच्या सरकारनें आम्हांवर हा प्रसाद करावा. त्यांत त्यांचेंच कल्याण आहे.

गेल्या मंगळवारी उमरावती येथें वऱ्हाड सार्वजनिक सभेची कमेटी जमली होती त्यावेळी वऱ्हाडांत न्यायखात्याची हल्लीं जी स्थिती आहे ती सुधारून हायकोर्टासारख्या कोर्टीची स्थापनकरण्याविषयीं सरकारास विनंती करण्यासाठीं अर्ज पाठविण्याचें ठरलें अर्जांत मुख्यत्वें करून खालीं लिहिलेल्या गोष्टी आलेल्या आहेत.

१ वऱ्हाडचें हायकोर्ट हैद्राबाद येथें असल्या कारणानें तेथें जाण्याचा पक्षकारांस फार त्रास होतो व फार तकलीफ पडते याकरितां तें वऱ्हाडांतच कोठें तरी स्थापावें.

२ हल्लीं दिवाणी व फौजदारी ही दोन्ही कामें एकाच न्यायाधिशाजवळ चालत असल्या कारणानें दिवाणी कामाची फार हयगय होते. फौजदारी काम अधिक तातडीचें असल्याकारणानें तें अगोदर उरकून टाकावें लागतें. तेणेंकरून दिवाणी मुकदमे तुंबून रहातात व पक्षकारांचें फार नुकसान होतें याकरितां हीं दोनही कामें निरनिराळीं करावीं व निरनिराळ्या न्यायाधिशांच्या ताब्यांत द्यावी.

३ न्यायाचें काम चालविण्णाकरितां जे कामगार नेमिले आहेत त्यांनां दिवाणी फौजदारी व एक्झीक्यूटीव्ह अशीं सर्व कामें करावीं लागतात तीं पृथक् करावीं.

४ कामगार लोकांस जिल्ह्याच्या व्यवस्थेचें सर्व काम पहावें लागतें व त्यामुळें वर्षाचा बहुतेक भाग त्यांचा दवऱ्यावर फिरण्यांत जातो. दवऱ्यावर गेल्या कारणानें दिवाणी मुकदमे ही त्यांना बरोबर न्यावे लागतात. या गोष्टीनेंही पक्षकारांना दुप्पट खर्च करावा लागतो वकिललोकांना दुप्पट फी द्यावी लागते व स्वतःला ही फार तसदी द्यावी लागते या करतां हे मुकदमे स्वारीत चालवु नयेत.

५ जिल्ह्याचे डेप्युटी कमिशनर यांना न्यायाच्या कामांत मदत करण्या करितां प्रत्येक जिल्ह्यांत असिस्टंट कमिशनर व येक्स्ट्रा असिस्टंट कमिशनर नेमिले असतात. त्यांनांही दिवाणी व फौजदारी अशीं कामें करावीं लागतात. या जागांनीं सरकारला खर्च मात्र होतो परंतु त्या खर्चा प्रमाणें पक्ष कारांची कोणत्याही प्रकारें सोय न होता त्रास कायमच रहातो या करितां या जागा बंद कराव्या व त्याच खर्चांत मुंबई इलाख्या प्रमाणें पूर्व वऱ्हाडा करतां एक व पश्चिम वऱ्हाडा करितां एक असे दोन सेशन जज्ज नेमावे. या जज्जा कडे फक्त दिवाणी काम मात्र असावें.

६ या जज्जांनीं आपलें काम दवऱ्यावर नेऊं नये.

उमरावती मुनिसिपालिटीनें आपल्या ताब्यांतील गांवाबाहेरील सर्व नाकीं आपले कडून पब्लिकवर्क्स खात्याकडे दिलीं व गांवाला लागून असलेलीं मात्र आपल्याकडे ठेविलीं आहेत. हीं नाकीं ही मक्त्यानें न देता मुनसिपालटी आपल्यां स्वतः मुनसिपालिटीचे दोन मेंबर रा० रा० रामचंद्र त्रिंबक वकील; रा० रा० रामविलास शेठ हे पहाणार. त्या प्रमाणेंच उमरावती येथें भरलेल्या गाड्या वर फी आज पर्यंत ९ पै होती तो आतां एक आणा घेण्याचें ठरलें आहे— या प्रमाणें फी वाढविल्यानें जर उमरावती मुनिसिपालिटीचा कांहीं फायदा होण्याचा संभव आहे तथापि गांवा बाहेरील नाकीं सोडून दिल्या कारणानें मुनसिपालटीचें दर वर्षास निदान ९।१० हजार रुपये नुकसान होणार. त्याप्रमाणेंच गांवाबाहेरील लोक मात्र दस्तुरीपासून सुटले परंतु गावांतील लोकांवर हें ओझें आहेच त्यामुळें मुनसीपालटीचा नफा सर्व लोकांस सारखा मिळाल्या सारखा होत नाहीं. याचा विचार मुनसीपालटीनें करावा.

The Berar Samachar

MONDAY MARCH 7 1887.

SUMMER VACATION FOR BERAR COURTS.

The great heat in summer in these provinces renders the May Vacation an absolute necessity; but as it is the period of one month appears too short. The Vacation now commences on 15th May and ends on 15th June; formerly it used to be from the 15th April to 15th June but it was cut down to one month in the time of Mr. Jones the then Commissioner. Now the question is, does the present period of one month meet the object for which it is intended; or rather does the period really cover the days of extreme heat. So long as the Vacation lasts, suitors are saved long journeys from their villages under the burning sun, but the relief is partial only. Even now, by the beginning of March the heat is not inconsiderable; and by the middle of April it grows almost intolerable. If then the vacation is intended for the benefit of suitors it should commence by 15th April. But it is said that the work of Civil Courts falls into arrears even with one month's respite; and it would swell greatly if the vacation were extended to two months. This is indeed an objection to be considered; but certainly the work would not swell much if the Vacation was made to extend over six weeks say from 20th April to 5th June; and then there would be another advantage if the Vacation was increased to six weeks: the officers might resort to cooler climates and have better energies to do work af-

तारीख ७ माहे मार्च सन १८८७ ई॰

कैलासवासी सौभाग्यवती डा॰ आनंदी बाई जोशी.

शिव शिव! आमच्या या हतभाग्य देशाचें काय तरी नशीब पहा. देव आम्हांला कोणत्याही प्रकारें वर डोकें उचलूनच देत नाहीं. आम्हीं आपला नेहमींचा मार्ग सोडून व सुधारलेल्या इतर देशांच्या गुणांचें अनुकरण करून आपली स्थिति सुधारण्याचा जरा प्रयत्न करूं लागलों कीं आलाच आमच्यावर घाला. देवा! खरें या आमच्या अनाथ आर्य मातेच्या पाठीं तूं असा अगदीं हात धुऊन कसा लागलास? हिच्या पुत्रांनीं किंवा कन्यांनीं केलेल्या चांगल्या गोष्टी लागलींच तुझ्या डोळ्यांत कशा खुपूं लागतात. आमचें कल्याण झालेलें किंवा आम्हांला उर्जित दशा आलेली तुझ्याच्यानें पहावत नाहीं-काय? अगोदरच आमच्यांत स्वसुख निरभिलाषतेनें व मनोभावानें केवळ देशकल्याणा करितां आपलें तन मन धन अर्पण करून परिश्रम करणारीं माणसें विरळा उपजतात. बरें सुदैवानें एखादा कोणी पुढें आलाच तर लागलीच त्यावर मृत्युची धाड पडते. म्हणजे ठरलेला अवतार. अशीं उदाहरणें या [illegible] वर्षांतच कितीक होऊन गेलीं आहेत. या वरून आमच्या देशानें असा भिकार परवश दशेंत नेहमीं रहावें असाच ईश्वरी संकेत दिसतो का न्याय समजत नाहीं.

या सर्व गोष्टी लेखाचें कारण डा. सौ॰ आनंदी बाई जोशी यांचा अकाल निधनानें आमच्या सर्व आर्य भगिनीवर त्यांच्या शिक्षणावर व एकंदर आमच्या देशावर गेल्या आठवड्यांत अकस्मात पडलेला घाला होय. सौ॰ आनंदी बाई जोशी कोण हें आमच्या वाचकांस सांगणें नकोच. या बाई वैद्यविद्या साध्य करून व तींतील युनिव्हर्सिटीची परीक्षा देऊन आपल्या विद्येचा लाभ आपल्या इतर भगिनीस करून द्यावा म्हणून थोड्याच दिवसांपूर्वी अमेरिकेहून परत आल्या होत्या व येथें आल्या बरोबर त्यांना योग्यतेनुरूप कोल्हापूर संस्थानांत मोठी जागाही मिळाली होती. परंतु हें परमेश्वरास कुठें पहावतें आहे. इकडे आल्या पासून त्यांची प्रकृति दिवसें दिवस जास्त बिघडूं लागली व क्षय आणि शारिरीक अशक्तता यांचा जोर होऊन त्यांना आराम म्हणून कसा तो पडलाच नाहीं. शेवटीं तारीख २७ फेब्रुवारी रोजीं सकाळीं पुणें मुक्कामीं त्याच दुखण्यानें त्यांचा अंत होऊन आमच्या सर्व स्त्री जातीस भूषणभूत झालेलें व नुकतेंच नांवारूपास चढावयास लागलेलें हें अमोल स्त्रीरत्न एकाएकी आमच्या हातून हरपून गेलें. या बाईच्या अशा अकाली मृत्युनें एकंदर स्त्री शिक्षणाला मोठा धक्का बसला आहे व त्यांच्या साठीं आज सर्व हिंदुस्थान भर काय पण अमेरिका देखील हळहळत आहे. आणि बरोबरच आहे ज्या साध्वीनें आपल्या भगिनींची शोचनीय अवस्था पाहून केवळ त्यांच्या कल्याणा साठीं न देश, गृह, धन, पति इत्यादि संसार सुखांचा काहीं वेळ त्याग करून परदेशवासाचा अंगिकार केला, जिनें स्वदेशापासून सहस्त्रावधि कोस दूर व हवा पाणी धर्म भाषा रीतीभाती इत्यादिकांनीं अगदीं भिन्न अशा परदेशांत जाऊन तेथें नाना प्रकारच्या अडचणींना न जुमानतां जिवा पलीकडे श्रम करून पर भाषेच्या द्वारें वैद्य विद्ये सारख्या गहन विषयाचा ४ वर्षें अव्याहत व्यासंग केला, जिनें आपल्या अतुल आणि अनुकरणीय अशा सामर्थ्यानें, दीर्घ प्रयत्नानें, व दृढ निश्चयानें, परिक्षेंत नांव मिळवून एकंदर सर्व स्त्री जातीला भूषण आणिलें, व त्यावर नेहमीं येणारे "अनृतं साहसं माया, मू[…] अति लोभता" इत्यादि आरोप भ्र[…]मूलक करून दाखविले, आणि नि[…]तीच्या सांगण्या वरून परदेशांत जाऊन तेथे रूपयौवन निर्मलता इत्यादि गोष्टी अनुकूल असून व सभोंवती धीर मनाला ही चंचल करून टाकणाऱ्या अनेक मोहक गोष्टी असतां ही आपलें पातिव्रत्य धुतलेल्या तांदुळा प्रमाणें स्वच्छ ठेविलें आणि धर्मश्रद्धा व स्वदेशप्रीति सदैव जागृत ठेविली व येणें करून जिनें पंडिता रमाबाई सारख्या अनुभविक व पोक्त अशी विदुषीला ही लाजवून सोडिलें अशा साध्वींचा हा आकालिक अंत पाहून कोणाला बरें दुःख होणार नाहीं "गुणाः पूजास्थानं गुणिषु नच लिंगं नच वयः" असें म्हणतात तें खोटें नाहीं. आनंदी बाई आपल्या देशांत परत आल्या पासून थोड्याच दिवसांत त्या आपल्या अलौकिक सौजन्यानें व गुणांनीं लोकांनीं प्रिय आणि पूज्य झाल्या होत्या. आतांशा कुठें त्यांच्या परिश्रमाचें चीज होऊन त्या पासून स्वतः त्यांना आणि त्यांच्या देशबांधवांना लाभ होण्याचीं चिन्हें दिसूं लागलीं होतीं एवढ्यांत ही धाड आली. बाई आनंदी! तूं तर यशाचा व सौभाग्याचा उच्चा हात झेंडा लावून गेलीस परंतु ज्यानें तुला इतकें नावारूपास आणण्याकरितां श्रम केले, ज्यानें आपल्या संसारसुखास लाथ मारून अभ्यास करण्याकरितां केवळ परदेशीय लोकांच्या स्वाधीन तुला ठेवण्याचें साहस केलें त्या बिचाऱ्या गोपाळरावजी अवस्था आतां काय होईल! हर! हर! गोपाळराव तुमच्या या प्रिय पत्नीच्या मरणानें तुम्हावर आकाशाचीच कुऱ्हाडच कोसळली आहे. तुमचें सांत्वन आतां कशानें होणार आहे? जरी गुणवती आणि प्रेमळ साध्वी तुमची भार्या आहे असें पाहून आम्ही तुम्हाला किती धन्य मानीत होतों? परंतु त्या सर्वांचा एकदम लय होऊन तुमचें सांत्वन करण्याचा प्रसंग आज आमच्या नशीबीं आला आहे. मर्जी त्या जगन्नियंत्याची. त्याच्या आज्ञेशिवाय वृक्षपर्णही हालत नाहीं तेव्हां त्याच्या इच्छेनुरूप आपणास राहिलें पाहिजे. तथापि तुम्ही उभयतांनीं या हतभाग्य देशावर केलेले उपकार आर्यजनांच्या हृदयांत सतत जागृत राहतील यांत संशय नाहीं. आमच्या दैव दुर्विलसितानें तुह्मां उभयतांच्या परिश्रमांचें चीज पहाणें आमच्या नशीबीं राहिलें नाहीं तथापि तुम्ही आपल्या अलौकिक परिश्रमानें आणि स्वदेशप्रीतीनें आपल्या हतभाग्य आर्यमाते विषयीं जी आस्था प्रगट केली आहे तीपाहून तुम्हांसारखे दुसरे कोणी आर्यजन तुमचें उत्कृष्ट उदाहरण गिरविण्यास पुढें आले म्हणजे तरी तुमच्या श्रमाचें सार्थक्य झालें असें आम्ही समजूं. असो.

या प्रसिद्ध लेडीच्यानें (शिव! शिव! पण आतां लेडी म्हणण्याचें आमच्या नशीबीं राहिलें नाहीं) आपल्या देशबांधवास जो उत्कृष्ट कित्ता घालून दिला आहे तो खरोखर सर्वांनीं वळविण्याजोगा आहे. तेव्हां सौ॰ आनंदीबाईच्या मार्गे तिच्या प्रमाणें दुसरी कोणी तरी साध्वी निघून तिनें अर्धे पुर्ते राहिलेले काम शेवटास न्यावे म्हणजे त्यांतच त्या साध्वीचें स्मारक केल्या सारखें होणार आहे. असो. आतां परमेश्वराजवळ एवढीच प्रार्थना आहे कीं त्यानें आमच्या [illegible] आर्य भगिनीस आनंदी बाईच्या उदाहरणाचें अनुकरण करण्याचें धैर्य व स्फूर्ति द्यावी व आनंदी बाईच्या आत्म्यास स्वर्गलोकीं चिरकाल शांती होऊन त्यांच्या प्रियपतीला दुःखाचा विसर पडावा. अशी प्रार्थना करून हा दुःख कारक प्रसंग आटपितों.

पोंच.

एक फिरस्ताः— ह्या नांवाचें पत्र आम्हांकडे उशिरानें आल्यामुळें तें पुढील अंकांत घेतलें जाईल.

ter their return in June The present period is short and begins at inconvenient date; for if any body is inclined to go to hill stations where monsoons commence earlier than down on the plains, he has only two weeks to spend from the 15th May to June, as the rains commence there about the latter date). Now this is certainly doing a thing only half way. The relief is only partial and you cannot avail yourself of the benefits of cooler climes for an appreciable period. On Bombay side, the heat is comparatively less intense; and yet the Vacation there extends over six weeks; why should not the vacation here be as much at least?

An Application was sent last year to the Resident and he ruled that he could not grant the application then but he would consider the matter next year in 1887. This year the Resident has, we believe, got permission from the Government of India to go to Mahableshwar during the vacation; and surely this is a reason why an application to him this year for extention of the period of Vacation should be favourably considered by him. We hope an application will soon be made to him and we are almost certain that the Resident would be favorably inclined to grant it.

The detention of the Commissioner's camels has had, we learnt yesterday from Amraoti, a wonderful effect. The Commissioner personally went to the General Committee of the Municipality which met to discuss the question of Nakas on 3rd March, and laid before them the fact (so long undiscovered) that the Naka near the cotton market (where the camels were detained) was bad on principle as the carts paid one fee on entering the market compound and another outside the market gates. Out of the former, the roads leading to the Market were to be kept in repairs and so the Naka outside, which professed to collect money for the repairs of roads worked as a transit duty on cotton which could not be defended. He also spoke of some Act of Parliament exempting Government property from the payment of Municipal tolls. The facts weighed so much with the Committee that the Nakas outside the town were at once abolished and a revenue of nearly 7000 a year was at once given up. The Commissioner would as a sort of compensation take up some of the *thorough* roads to be repaired from Funds out of provincial revenues. We wonder if the Resident will agree to these roads within municipal limits being repaired by money out of provincial fund; if he does not, the Committee will have lost its revenue without an adequate return. The Commissioner was doubtful if he could sanction the Nakas outside this year; so under any circumstances they would have to be abolished for they cannot exist without Commissioner's sanction. With the loss of this revenue and no other filling its place all schemes of drainage will have to be abandond at present; for out of these 7000 something we believe used to be spent on the drainage. The people outside Amraoti will no doubtful feel glad as they will save so much per cart. On an April morning they will probably be surprised to miss the usual naka man bidding his toll and they will thank the Contractor Shivappa Gurappa and the day on which he detained the long-necked animals of the Commissioner.

The Sarvajanik Sabha of Berar has we understand prepared a draft Judicial scheme for Berar and is going to send it on to Government. The scheme proposed consists of a provincial High Court located in the province presided over by one Judge, two sessions and civil appeal Courts, one for East Berar and another for West Berar and the original Courts to be presided over by Judges of two grades viz one up to 5000 and the other above that. This is substantially the scheme proposed by the Resident as well as Colonel Szczepanski. The alternative scheme proposed by the Government of India leaves all the old confusion of the Deputy Commissioners being entrusted with civil appellate powers and original powers above 5000. In matters like these local knowledge is of the utmost importance and the Government of India should give due weight to the opinions of the local authorities as they are the persons most competent to say what sort of judicial system would suit the province. The expense involved in the scheme suggested by the Government of India is no doubt less than that proposed by the Resident; but the present system wants change on the score of its being defective and no question of expenditure should hamper the government in considering the scheme for the province so long as the income from the court fees stamps is not exceeded by the expense involved in the new scheme proposed. On comparing the representations of the Sabha with the scheme of the Resident, it will be manifest to the Government of India that the scheme proposed by the Resident is really such a one as is desired by the public who are interested in these things. We hope the Sabha's representations will strengthen the Residents judicial scheme and the Government of India will be inclined to sanction it on the lines proposed by the Sabha.

LADY DUFFERIN'S FUND
BERAR BRANCH
AMRAOTI.

Proceedings of the third Meeting, Lady Dufferin's Fund, Berar Branch held at Amraoti on the 19 day of February 1887.

Present
President
Leslie S. Saunders Esquire C. S. Commissioner H. A. D.
Members
(1) Col. R. Bullock, Deputy Commissioner, Amraoti.
( ) H. B. Knowlys Esqr, Duputy Commissioner, Bassim.
( ) Doctor L. Little M. D. Sanitary Commissioner H. A. D.
( ) Doctor R. B. Roe M. D, Civil Surgeon Amraoti.
(1) Shriram Bhikaji Jatar Esquire B A, Director of Public Instruction H. A. D.
(1) Lt. Col. H. De. P. Rennick Assistant Commr. Wun District.
(1) Fred D. Strannach Esquire Honorary Treasurer, Agent Bank of Bombay at Amraoti.
(1) R. N. Mudholkar Esqr. B. A. L. L. B. Pleader Berar.
(1) Deorao Vynayak Esqr. Pleader.
(1) Mir Cassam Saheb Jahagirdar of Takli.
(1) Madhao Rao Lakshaman Esqr. Vakil Morsi Court.
(1) Tukaram Padmaji Esquire Deshmukha Jaroor.
(1) Purushotam Rao Narayan Esq Honorary Secretary.

I. Resolved that the first Annual Report of the working of the Committee from 2 April 1886 to 30 November 1886 as laid before the Committee be unanimously passed.

II. Resoved that a copy of the said report be forwarded to the Honorary Secretary of the Central Committee, Countess of Dufferin's Fund at Calcutta.

III. Resolved that a sum of 20,000. (twenty thousand) out of the collections in hand be invested in Government Promissory Notes through the agency of Mr. Strannach, the Honorary Treasurer of the Fund, at rates most favourable to the interests of the Fund.

IV- Resolved that a sum of Rs. 210 being the amount of contribution at 2 percent on Rs. 14,000 be remitted to the Central Committee at Calcutta, This some with Rs. 120 previously remitted with this office No. 67 dated 6 December 1886, the total amount reaching the sum of Rs. 400 represents the Contribution on the capital sum of Rs. 20,000 now ordered to be invested in Government securities.

V. Resolved that six scholarships be founded for female candidates at a Maximum charge of Rs, 16-8 per head per month. The candidates will be required to proceed to Nagpur to under go there their course of study under Surgeon Major Barter, who will be separately addressed on the subject.

VI- Resolved that a sub Committee Composed of the following gentlemen be appointed to select Candidates to hold the six stipendiary appointments at Nagpoor and to draw up an agreement which the Canndidates should sign binding themselves to serve the Committee after tuition.
(1) Col. R. Bullock,
(1) Doctor L. Little,
(1) Doctor R. B. Roe,
(1) Mr. Purushotam Rao, (the Honorary Secretary.)
(1) Mr. R. N. Mudholkar

VII. Resolved that the Minimum Salary payable to a passed female student from Berar be fixed at Rs. 15 a month with retention of the right of private practice secured to the Nominee

VIII. Resolved that six appointments of certificated Midwives (Daces) at Rs. 15 a month per head be sanctioned; when students have been trained, and the amount be a recurring yearly charge against the proceeds of the Fund of this branch. So far as possible one Candidate will be posted to each District in Berar.

IX. Resolved that the designation of this Committee be changed from "Central Committee Berar Branch" to "Berar Branch Committee." as suggested by the Lady President at the Hyderabad meeting of 25 November 1886.

X. Resolved that Mr. Vishwanath Narayen Dandeker, Extra Assistant Commissioner at present posted to the Court at Budnera; be added as an additional Member of this Committee.

XI. Resolved that Mr. Dandekar officiate as Honorary Secretary to the Berar Branch during the absence on short leave of the permanent incumbent, Mr. Purushotam Rao.

Dated Amraoti.
19-2-87.

Signed Purushotam Rao
Honorary Secretary

It is with feelings of deep regret that we announce the death of Dr. Anandibai Joshee, which melancholy incident took place at Poona on the 27th Ultimo. The learned lady had been ill of consumption and general debility ever since her return from America and at last succumbed to it. She had set a bright example to her illiterate sisters and her premature and sad death will, no doubt, give a heavy shock to the cause of female education in India.

Universal sympathy has been expressed with the bereaved husband Mr. Gopolrao Joshi, to whose burning zeal and untiring perseverence and for the ameleoration of his country, Dr. Anandibai owed her elevation. Anandibai's bereavament is to be felt the more keenly at a time when the Lady Dufferin fund is progressing so rapidly. We hear, our friends in the Bombay Presidency intend to have some memorial in honor of the deceased lady and we hope it would turn out worthy of her name and position. There cannot, however be a more feeling memorial in honor of a distinguished person than to tread in the paths chalked out by him.

वऱ्हाड.

सुट्टी — आम्ही आपले प्रिय वाचकांस कळवितों कीं, पुढील सोमवारचे वर्तमानपत्र सिमग्यानिमित्त मामुल वहिवाटीप्रमाणें निघणार नाहीं.

हवामान — ह्या आठवड्यात ऊष्णतेचे मान बरेंच वाढत चालले आहे. प्रातःकाळी गुलाबी थंडी चांगली पडते. रोगराई विशेष कांहीं नाहीं.

मि० पुरुषोत्तमराव नारायणमडजड्ज स्मा० कोर्ट उमरावती यांस १२ दिवसाची हक्काची रजा मिळाल्यामुळे त्यांचे जागी मि० विश्वनाथ नारायण दांडेकर ए० अ० क० बडनेरा यांस नेमलें.

मे० कर्नलग्रांट डे० क० यांची स्वारी खामगांवास आहे.

मे० ए० इ० यांची स्वारी मोर्शी कडेस आहे. येथील डे० कमिशनरचे कचेरींतील कारकून लक्ष्मण महादेव यांस देवाज्ञा झाली.

हिंदुस्थानातील सर्व मुसलमान लोकांचे तर्फे हैद्राबादचे निजामसाहेब यांनीं गव्हरनर जनरल सा० यांचे मार्फत राणी सरकारास ज्युबली नीमित्य आनंद दर्शक तार पाठविली आहे.

आम्हांस कळविण्यास आनंद वाटतो कीं गेल्या सोमवारीं सकाळीं निझाम साहेबांस पुत्ररत्न झालें. सन्मानार्थ तोफांची सरबत्ती व नजर नजराणाही बराच झाला.

हैद्राबादचे दिवाण सर सालरजंग यांचे बंधू नवाब मुनीर उल्मुल्क हे येत्या एप्रील अगर मे महिन्यात युरोपांतील टर्की रशिया जर्मनी व फ्रान्स हे देश पाहून जून महिन्यात इंग्लंडांत राणी सरकारच्या ज्युबिली प्रीत्यर्थ जो मोठा समारंभ होत आहे त्या वेळेस तेथें जाणार आहेत.

वर्तमानसार

कामाची गर्दी — पंजाब बॉंक कोटांत कामाची इतकी गर्दी आहे कीं, १८८९ सालापर्यंत चालिलेल्या तारखा लागल्या गेल्या आहेत.

सद्धोधक वर्तमानपत्राचा एक बातमीदार म्हणतो कीं २०।२२ वर्षांच्या वयाची एक स्त्री झाली असून, तिच्या दृष्टीस काळ्या रंगाच्या फडक्याची बाहुली पडली कीं ती घाबरून मोठ्यानें रडू लागते.

रशियन सरकारचे एजंठ माशगर बगिलक्षी जातींच्या लोकांस बंड करण्याबद्दल उत्तेजन देत आहेत.

अहलाबाद येथें एक वर्षांत युनिव्हार्सिटी स्थापन होईल, असें सर अल्फ्रेड लिआल यांनीं आग्र्यास बोलून दाखविलें.

हिवाळ्यांत सायबेरियांत पातळ दुध मुळींच मिळत नाहीं. कारण थंडीमुळें ते थिजून दगडाप्रमाणें कठीण होतें.

हल्लीं इटालियन सरकारानें ४६ फूट लांबीची एक मोठी तोफ करविली आहे. तिच्या इतकी मोठी तोफ जगांत दुसरी नाहीं. ती स्पेझियाच्या समुद्रकिनाऱ्यावरील किल्ल्यावर नेऊन ठेवण्याचा विचार आहे.

प्रिन्स बिस्मार्क यांचें हल्लीं वय ७३ वर्षांचें असून त्यांनीं आपणास सन १८९० नंतरच्या चार वर्षांत मृत्यु गांठील असें जर्मन पार्लमेंटांत दुसरें भाषण केलें तेव्हां बोलून दाखविलें.

हिंदुस्थान सरकारानें ब्रह्मदेशांतील लष्करी पोलिसास जहागिर देण्याचा ठराव केला.

आयर्लंडांत दिवसें दिवस अव्यवस्था व इंग्रज सरकारचा जुलूमही वाढत चालला आहे.

पुण्याचें हायस्कूल बंद होणार असें डेक्कन हेरल्डकार्यांच्या समजण्यांत आलें आहे.

कलकत्ता मुनिसिपाल कमिटींत खालच्या प्रतीच्या नोकरांच्या पगाराची जी आकारणी बजेटांत केली असते, त्याप्रमाणें त्यांस पगार न पोहचतां त्यांपासून इतक्या रकमेच्या पावत्या मात्र घेतल्या जातात, असा प्रकार पुष्कळ दिवस चालूं आहे असें पायोनियरवरून समजतें.

रंगून येथें अलीकडे अतिशय अग्निप्रलय होऊं लागले आहेत. ता० १९ रोजीं तेथें आग लागून युरोपियन व युरेशियन क्लार्क आफिसर लोकांच्या वस्ती पैकीं शेंकडो घरें भडकून सुमारें ९ लक्ष रुपयांचें नुकसान झालें असें ह्मणतात.

रिचस्टाग [जर्मन पार्लमेंट] ता. ३ मार्च रोजीं भरण्याचें ठरलें.

नाक हें सर्व अवयवांत प्रमुख आहे हें निर्विवाद आहे. एम. सोफसशाक नांवाच्या एका स्पानिश विद्यार्थ्यानें नुकतेंच एक पुस्तक प्रसिद्ध केलें आहे. त्यांत त्यानें नुसत्या नाकाच्या आकारावरून मनुष्याचा स्वभाव पूर्णपणें ओळखितां येतो असें सिद्ध केलें आहे.

महाराज धुलिपसिंग हे हल्लीं पारिस येथेंच असून शीक धर्माप्रमाणें आचरण करतात व तसाच पोषाखही करीत असून नेहमीं आपणावद्दल केलेल्या अन्यायाच्या विचारांत असतात.

पुढील माहिन्यांत पंजाब ल्यांड बिल पास करण्यासाठीं व्हाइसराय साहेबांचें कायदे कौन्सिल अंबाला अथवा दिल्ली येथें भरणार आहे. सु० प०

सरकार कितीही बतावणी करो; पण विद्याखात्यांत काटकसर करण्याचा त्यांचा विचार शुद्ध बुद्धीचा नाहीं असें आह्मांस वाटतें. डेक्कन कालेज पुष्कळ दिवसांपासून सरकारच्या डोळ्यांत सलत असून तें कांहीं तरी निमित्तानें बंद कर्तव्य आहे, व दक्षिणा फंडाचा पैसा गिळून बसण्याचा सरकारचा हेतु आहे असें आतां स्पष्ट ह्मणणें भाग पडतें तसेंच या इलाख्यांतील कित्येक हायस्कुलें बंद करण्याचा विचार आहे त्यांत देखील मतलब आहे. एकंदरींत विद्याखात्याच्या संबंधानें हल्लीं सरकारच्या वर्तनाचा विचार केला असतां देशांत वरिष्ठ प्रतीच्या शिक्षणाचा फैलाव होणें ईष्ट नाहीं असें त्यांस वाटूं लागलें आहे असें दिसतें. एरवीं ११३ लाख रुपयांसाठीं जशा उपयुक्त खात्यावर संधी साधून गदा घालण्यास सरकार कधींही टपलें नसतें. असो मर्जी सरकारची. पण आह्मांस येथें एवढें मात्र बजावून सांगितल्या शिवाय राहवत नाहीं कीं, हा खोटसाळपणा परिणामीं सरकारास पश्चात्तापास कारण होईल.

नारळाच्या करवंट्या जाळून त्याची भुकटी व त्यांत तेल व कांहीं तिखट पदार्थ घालून त्या मिश्रणास लवंगांचा व मिऱ्यांचा आकार येण्या साठीं तशा प्रकारच्या साच्यांत दाबून काढून त्या चांगल्या लवंगांत मिसळतात असें ह्मणतात. क०

अमेरिकेंतलें सर्वच विलक्षण आहे. तेथले घोडे ही विलक्षण आहेत. दुडकी चाल चालणारी एक घोड्याची जात आहे. दर तासाला २४ मैलप्रमाणें त्यांची चाल आहे. त्यास एक मैल जाण्यास अडीच मिनिटें बस होतात. गतवर्षीं असे घोडे एकंदर ३३१ सांपडले. हे घोडे जसजसे वयानें मोठे होतात तसतशी त्यांची चपलता वाढत जाते. न्यूयार्क मध्यें एक घोडा २ मिनिटें व २७ सेकंदांत एक मैल गेला. सानफ्रांसिस्को येथें तर एक घोडा २ मि. व २५ से. मध्यें एक मैल चालून गेला. एका घोड्यानें तर कमालच केली. तो दोन मिनिटें व ८। सेकंद मध्यें एक मैल चालून गेला.

पांडिचेरी येथें एका चिनामाल नांवाच्या विधवेचा तिच्याच जातीच्या एका माणसानें गळा कापला. चौकशींत त्यानें आपला अपराध निःशंक कबूल केला, व असें समजलें कीं त्या बाईजवळ ८०,००० रुपयांचें जवाहीर होतें.

निझाम साहेबांस गेले सोमवारीं पुत्ररत्न झालें ही आनंदाची बातमी कळविण्यास आह्मास संतोष वाटतो. ने० ओ०

निझामाच्या हैद्राबादेस ज्युबिलीबद्दल जो मोठा समारंभ झाला त्यांत तेथें निझाम क्लब नांवाची एक मंडळी असून त्या मंडळीकडून युरोपियन वगैरे लोकांस एक मोठा खानाही देण्यांत आला. या खान्याचे वेळीं निझामाचे दिवाण सरसालरजंग यांणीं राणीच्या व निझामाच्या नांवानें ग्लासें झोडण्याविषयीं शिफारस करून राणी व निझाम यांच्या स्तुतीवर एक फार मोठें व्याख्यानही दिलें. या व्याख्यानांत राणीची व राणीच्या राज्याची स्तुती करतांनां तिच्या स्वतःविषयीं पुष्कळ तारीफ करून तिच्या राज्यव्यवस्थेच्या स्तुतींत माजी मुसलमानी राज्याची पुष्कळ प्रकारें निर्भर्त्सना केली आहे. दिवाण सर सालरजंग हे एका बड्या मुसलमान घराण्यांतील मनुष्य असून त्यांचा माजी मुसलमानी राज्याशी कांहीं एका प्रकारचा संबंधही आहे, असें असतां त्यांच्या हातून माजी मुसलमानी कारकिर्दीची अशी निर्भर्त्सना बाहेर येणें हें इतिहासांत लिहून ठेवण्यासारखेंच दिसतें. हें व्याख्यान देणारे दिवाण सालरजंग यांणीं त्या वेळीं अव्यवस्था असण्याचें कारण काय होतें, याचा थोडा विचार केला असतां तर त्यांस थोडें बहुत तरी कारणें सांपडलीं असतीं असें वाटत असल्यामुळें त्या कारणांचा यत्किंचितही उल्लेख न करितां शाळेंत शिकविण्याच्या धड्यांत जीं रंगित वाक्यें दाखल केलेलीं आहेत त्यांचा मात्र त्यांणीं व्याख्यानांत उपयोग केला असें पाहून होतें.

रंगूनची ता. २२ ची तार फार वाईट बातमी सांगते. महाबंग हें एक पोलीस ठाणें असून थोड्या दिवसांपूर्वीं दंगेखोरांनीं हें ठाणें जाळून टाकिलें व पाहारेकरी पोलिसांची कत्तल केली. ही खबर कळून दंगेखोर जवळच आहेत अशी बातमी लागल्यावरून तुम्ही त्या दंगेखोरांवर चाल करून जा असा आफिसर सर्जंट याणे तेथील पंजाबी पोलिसास हुकूम केला असतां, हुकूम अमान्य करण्याच्या इराद्यानें किंवा भीतीनें तें ठाऊक नाहीं, पण त्याणी हुकूम बजावण्याचे नाकारलें. त्यांणी तो हुकूम अमान्य केल्यावरून सर्जंट यानें आपली तरवार हातांत घेऊन त्यास धमकी दिली, त्यावरून त्या पंजाबी लोकांतील ४ शिपायांनीं पुढें येऊन त्या सर्जंटास ठार मारलें. ही इतकी गोष्ट झाल्यावर त्या तंट्याचें कारण काय झालें याची चौकशी करण्याकरितां मरण पावलेल्या सर्जंटाचा बाप व भाऊ हे दोघे त्या ठिकाणीं आले असतां त्यांसही ठार मारण्यांत आलें असें वरील तार सांगते.

मद्रास इलाख्यांत तीन धूमकेतू ह्मणजे शेंडे नक्षत्रें दिसू लागलीं असून ज्युबिलीच्या दिवशीं अमेरिकेंतही एक दिसलें.

नव्या ब्रह्मदेशांतील मंडाले येथें तांदुळ फार महाग झाले आहेत, तरी जुन्या ब्रह्मदेशांत तांदुळाची फार स्वस्ताई आहे.

काबूलचा अमीर गिलझे लोकांची खोड मोडण्याकरतां फौजेची फार मोठी तयारी करीत आहे व अमिराशीं सामना करून जय मिळविण्याकरतां गिलझे लोकही तयारी करीत आहेत. हा सामना जुंपल्यास मस्कीआलम आणि त्याचे मुल्ला लोक हे अमिराच्या विरुद्ध होणार आहेत हा आपसांतील तंटा चांगला नव्हे.

ज्युबिलीकरतां आम्हांस एका महिन्याचा पगार इनाम द्या अगर आपची पेन्शनची मुदत एक वर्ष लवकर भरेल असें ठरवा अगर पेन्शनाबद्दल आमच्या पगारांतून जे टक्के कापले जातात ते एक वर्ष कापू नका अशा प्रकारचा एक अर्ज मुंबई म्युनीसिपालिटीकडील नोकरांनीं म्युनिसिपल कमिशनराकडे केला आहे.

ज्युबिलीकरतां मुंबईस जे कित्येक कैदी सुटले त्यांत प्रसिद्ध काकूवाडिया हाही सुटला.

राणीच्या ज्युबिलीचा समारंभ हिंदुस्थानांत गेल्या १६ व्या तारखेस झाला, पण विलायतेंत त्या दिवशीं ह्मणजे येत्या जूनच्या २० व्या तारखेस व्हावयाचा आहे, त्यावेळीं त्या समारंभांत निझामाच्या तर्फेनें हजर राहण्याकरतां ह्मणून नवाब जुफार जंग हे निझामाच्या तर्फेने विलायतेस जाणार आहेत.

निझामाच्या हैद्राबादचा एक पत्रकर्ता, निझामाचे हल्लींचे दिवाण सालरजंग यांस जो यावेळीं सर किताब मिळाला तो अगदीं रास्त मिळाला असून ते दिवाणाचें काम करावयास लागल्यापासून राज्यांत सुधारणा होण्याविषयीं त्यांणी फार श्रम घेतले असें ह्मणतो व सालरजंग हे सरसालरजंग झाल्याबद्दल आनंद प्रदर्शित करतो, तरी हैद्राबादचे रेसिडेंट मि. कार्डरी यांस सी, एस, आय, हा जो किताब मिळाला तो फार कमी आहे व त्यांस तीन अक्षरांचा किताब कमी आहे करिता चार अक्षरांचा पाहिजे असें ह्मणतो.

नेपाळच्या लष्करी खात्यांतील एक जनरल इंचीफ भीमसमशेर जंगराम बहादूर व एक कर्नल इंचीफ गुरूतप हे दोघे आपल्या कुटुंबांचीं सर्व माणसें व ८० हजार बंद लोक यांसह मद्रासच्या वाटेनें रामेश्वराच्या यात्रेस गेले आहेत.

फ्रान्स देशांत १०१ वर्षांचा नवाचा एक गृहस्थ हयात असून, खनिज शास्त्रीय शोध लावण्याचा धंदा करीत आहे.

गहूं व मास पाणी भरलेलें एक इंग्रजी गलबत जिनोवा येथें जाण्याकरतां ता. १० रोजीं ओडिसा येथून निघालें असतां तें वाटेंत काळ्या समुद्रांत बुडालें आणि त्यावरील २० खलाशीही बुडून मेले असें सांगतात.

झांजीबारच्या ताब्यांतील टुंगो हें ठिकाण पोर्टुगीज लोकांनीं आपल्या ताब्यांत घेतलें व लढाईच्या सामानानें भरलेलें झांजीबारचें एक गलबत त्यांणी कैद केलें.

ऐर्लंडांतील लोकांचा दंगेखोरपणा दिवसें दिवस वाढत चालला आहे. दसोंबा कर तुम्ही देऊं नका असें एका रोमनक्याथोलिक पाद्रीनें ऐर्लंडच्या लोकांस लेखी कळविलें आहे.

चीनसरकार व हिंदुस्थानसरकार यांच्यामधील हद्द कायम करण्याचें काम ब्रह्मदेशांतील दंग्यामुळें तूर्त बंद आहे असें सांगतात.

ब्रह्मदेशांत दंगेखोरांचा जमाव एकोठिकाणीं जमू लागला आहे असें सांगतात.

पतियाळा व बतिंडा यांच्या दरम्यान रेल्वे करण्याचें ठरून त्याप्रमाणें रेल्वे बारण्याचें काम सुरू झालें आहे.

रंगून येथें आगी लावण्याचा प्रकार दिवसेंदिवस वाढत चालला आहे असें सांगतात. ठा० ग०

☞ हें पत्र आकोला येथें के० वा० खंडेराव बाळाजी फडके यांचे "वऱ्हाडसमाचार" छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं छा० प्र० केलें.

सहामाही " ३ " " ८८
साल अखेर " ७ " "१८८
किरकोळ अंकास.................... ८४

नोटिशी बद्दल
१० ओळीचे आत रु १
पुढें दर ओळीस ०१८६
दुसरे खेपेस ०१

Per annum in arrears
Six monthly............ 3
Single copy..........................

३

Advertisements.
Below 10 lines...2
Per line over 10...4as
Repetition perline 3a

वऱ्हाडसमाचार.

THE BERAR SAMACHAR.

VOLXXI AKOLA MONDAY 21 MARCH 1887 NO. II
वर्ष २१ अकोला सोमवार तारीख २१ माहे मार्च सन १८८७ इ० अंक ११

जाहिरात

वर्गणी मात्र आगाऊ.

काव्यरत्नावली

या नावाचे मासिक पुस्तक सुंदर टाई पावर येथा मार्च महिन्यापासून प्रसिद्ध क-रण्याचा विचार केला आहे. यांत पृथक् पृथक् विषयावर आधुनिक कवींनीं मराठीं काव्यें येतील आणि मधून मधून साहित्य, महाराष्ट्र कविवर्गांवर निबंध, काव्य परीक्षण, इत्यादि काव्यविवेचन विषयक गद्यात्मक भाग प्रसिद्ध होत जातील. शिवाय प्राचीन व अर्वाचीन काव्यांतील उत्कृष्ट उतारेही येतील.

या पुस्तकांत खालीं लिहिलेल्या कर्वीं-चीं काव्यें प्रसिद्ध होतील.

विष्णु मोरेश्वर महाजनी एम. ए, वामन दाजी ओक, केशव सदाशिव रिसबुड, मोरोगणेश लोंढे, कान्होबारणछोडदास कि र्तिकर, लक्ष्मण मोरेश्वर असीरकर, वासुदेव वामन शास्त्री खरे, त्रिंबक बळवंत दाणी, कृष्णाजी नारायण आठले, महादेव दाजी खांडेकर, बाबागर्दे, गणेश बळवंत मोडक, बळवंतराव कमलाकर, आत्माराम मोरेश्वर छत्रे. वसंतराव विजयकर, विष्णुपंत सरवटे, मोगरे, बेवें कटाक्षकर्ते, गोविंद वासुदेव कानिटकर, रामचंद्रपंत तागडे, गोपाळ गणेश रानडे, एकनाथपंत भांडारे केशव गाडगीळ, यज्ञेश्वर पंडीत, वगैरे,

शिवाय कित्येकांचीं नांवें त्यांच्या आग्रहामुळें येथें प्रसिद्ध केलीं नाहींत.

काव्य तपासण्याचें काम पुढील [ग्रा-[illegible] क] मंडळीनें आहे.

रा० रा० लक्ष्मण रामचंद्र वैद्य एम. ए.
रा. रा. जनार्दन बाळाजी मोडक बी.ए
रा० रा० वामन दाजी ओक.

ह्या मासिक पुस्तकाचीं प्रतिमासास निबंधचंद्रिका सारखीं २४ पृष्ठें प्रसिद्ध होतील. याची आगाऊ किंमत टपालखर्चा सुद्धां फक्त दीड रुपया ठे[illegible] आहे. मागाहूनचा दर मुळींच [illegible] ४०० वर्गणीदार मिळाल्यावांचून हे पुस्तक प्रसिद्ध करितांच येत नाहीं. कदाचित् इतके ग्राहक नच मिळाल्यास लोकांकडून आलेली वर्गणी आम्ही आमच्या खर्चानें परत करूं.

तेव्हां या कृत्यास काव्यरसज्ञ आपला उदार आश्रय देतील अशी आशा आहे. पत्रव्यवहार खालील पत्त्यावर व्हावा.

ता० १२ जानेवारी सन १८८७

पत्ता:—

नारायण नरसिंह फडनीस.
जळगांव खान्देश.

ऋग्वेदाच्या शाखा २१ आहेत. यजुर्वेदाच्या १०९, सामवेदाच्या १००० आणि अथर्ववेदाच्या ५० शाखा आहेत याप्रमाणें चारवेदांच्या मिळून ११८० शाखा आहेत. प्रत्येक शाखेचें एकेक उपनिषद आहे, याप्रमाणें ११८० उपनिषदें आहेत त्यांतून मुख्य मुख्य अशा १०८ उपनिषदें श्रीरामानें मारुतीस उपदेशिलीं त्यांचीं नांवें:—ईश, केन, कठ, प्रश्न, मुंड, मांडुक्य, तैतिरीय, ऐतरेय, छांदोग्य, बृहदारण्यक, इत्यादि आहेत. त्यांतील ऋग्वेदाचीं १०, (शुक्लयजूंचीं १९ आणि कृष्णयजूंचीं ३२ अशीं) यजूंचीं ५१, सामवेदाचीं १६ आणि अथर्ववेदाचीं ३१ उपनिषदें आहेत. गौडपादाचार्य, श्रीमच्छंकराचार्य, शंकरानंद, सदाशिवब्रह्मेंद्र, स्वयंप्रकाशानंद आणि विद्यारण्याचार्य इत्यादिकांनीं पूर्वोक्त उपनिषदांवर भाष्य आणि व्याख्या केल्या आहेत.

श्रीरामानें हनुमंतास उपदेशिलेल्या १०८ उपनिषदांचें मराठी भाषांतर करावें तें सांप्रतकाळास फारच उपयोगीं होईल, असें कित्येक मित्रांनीं सुचविल्यावरून, तसें करावें असें मी इच्छित आहें.

प्रथममूळ श्लोक लिहून नंतर त्यावें भाष्य आणि व्याख्या लिहून, त्यापुढें त्याचा अर्थ मराठींत लिहावा अशी योजना आहे.

हें पुस्तक सर्वांस घेण्यास सुलभ पडावें म्हणून मासिक पुस्तक रूपानें छापणार आहों. रायल आठांचे अष्टपत्रीं साचानें पुस्तक प्रति महिन्यास निघत जाईल. चांगला आश्रय मिळेल तर दर पंध्रवड्यासही काढितां येईल प्रत्येक अंकांत १६ पृष्ठें येत जातील. १२ अंकाबद्दल आगाऊ किंमत २ रु० व मागाहून ३ रु० पडेल. हांशील आगाऊ ०६ व मगाहून ०८ पडेल.

एकशें आठ उपनिषदांचें मराठी भाषांतराची अभिरुचि लोकांस लागून त्याचा चांगला खप झाल्यास, बाकी राहिलेल्या १०७२ उपनिषदांचा शोध करून मिळती ल तितक्यीं याच प्रमाणें छापण्याचा उद्योग करूं.

नोटीस

नोटीस बेशमी रा० गंभीरजी वल्लद [illegible]राम पाटील हल्लीं वस्ती डोरलेड ता. खामगांव यांस:—नोटीस देणार विंदी मर्द गंभीरजी पाटील हल्लीं वस्ती धापटी तालुके आकोलें सुमारसन १२९६ फसली कारणें नोटीस देण्यांत येते कीं माझें लग्न होण्यास सुमारें १६ वर्षें झालें असून ऋतु प्राप्त झाल्यावर तीन वर्षें तुमचे घरीं नांदली परंतु तुम्हास पुरुषत्व नाहीं हें जाहीर झालीं आहे याचमुळें हल्लीं सात वर्षें झालें मी आपले बापाचे घरीं नामें उदेभान वल्लद इसाजी पाटील राहणार धापटी यांचे घरीं रहात असती व खाण्या पिण्यास माझा बाप घालत आहे ०म सात वर्षे झालें तुम्ही माझे खाण्या पिण्या वगैरे खर्च दिला नाहीं तो तुम्हास द्यावा लागेल. यावरून नोटीस देण्यांत येते कीं मी बापाचे घरीं रहाण्यास आजला खर्च रुपये १५० झाला आहे तो खर्च तुम्ही माझे बापास पंधरा दिवसांत द्यावा व फारकती पाठवावी तसें तुमचे कडून न झाल्यास मी दुसरा नवरा करीन अगर मोलमजुरी करून उदर निर्वाह केल्यास मग पुढें माझेवर तुमचा कांहीं एक हक्क रहाणार नाहीं व त्याबद्दल मी जबाबदार ही नाहीं. याज करितां नोटीसीनें जाहीर केलें आहे. मात्र याचा जवाब पंधरा दिवसांत द्यावा न दिल्यास तीच फारकती समजली जाईल.

(सही) विंदी मर्द गंभीर
पाटील निशानी
डालचीबांगडी असे

नोटीस.

रा. रा. नारायणजी वल्लद गंगाजी कोल्हर माळोदे रहाणार मौजे तापसी तालुके वाशीम.

यासी खालीं सही करणार याज कडून नोटीस देण्यांत येते कीं तुम्ही आमचे कबजांत दिलेलें नंबराचे साऱ्याचे सालगुदस्ताचे रुपये व पडितांतील गबत तुम्ही कबूल केल्या प्रमाणें तुम्हा कडून घेणें होतें तें न दिल्या मुळें टपाल मार्गें गुदस्ता तुम्हास नोटीस दिली होती, परंतु त्याचा निकाल तुम्ही केला नाहीं, म्हणून हल्लीं नोटीस देण्यांत येत आहे कीं:—

१ साल गुदस्ताचे साऱ्या बद्दल रुपये व्याजा सुद्धां व गवताचे दर ५ रुपये हजार प्रमाणें व्याजा सुद्धां साल गुदस्ता नोटीस तुम्हास दिली त्यांत लिहिल्या प्रमाणें:—

१ हल्लीं सालचे साऱ्या बद्दल रुपये व पडितांतील गवत झाला तो कबूल केल्या प्रमाणें व रुपये आज पर्यंत व्याजा सुद्धां

सदरहु वर लिहिल्या प्रमाणें तुम्हा कडून घेणें आहे. तें ही नोटीस पावल्या पासून ८ आठ दिवसांचे आंत निकाल करावा. कदाचित निकाल न केल्यास दिवाणी कोर्टांत फिर्याद करून रीती प्रमाणें खर्चा सुद्धां रुपये भरून घेतले जातील. कळावें.

(सही) खुपचंद रामबकस मालक पूरणमल
हेड। तामसा परगणे
वाशीम दस्तुर खुद

पत्रव्यवहार

ह्या सदरा खालील मजकूर पत्र कर्त्यांच्या मतास मिळूनच असतील असें समजूं नये.

मुकाम बदनेरा.

तारीख १७ माहे मार्च सन १८८७

रा० रा० वऱ्हाड समाचारकर्ते यांस.

साष्टांग नमस्कार विनंती विशेष. आपल्या येत्या लोकमान्य पत्राच्या अंकांत खालीं लिहिलेल्या चार ओळींस एका कोपऱ्यांत जागा द्याल अशा आशेनें पाठविल्या आहेत. तरी तो पूर्ण करणें आपल्या हातीं आहे.

स्कूल डिसिप्लिन् अॅंड लाज् — पत्र कर्ते दादा काय सांगू मी एकदां फिरत फिरत अकोल्यास गेलों. व हायस्कूल पाहण्याची इच्छा झाल्यामुळें तिकडे जाण्याचा निश्चय केला व त्या प्रमाणें गेलों अहो "दुरून डोंगर साजरे" ह्या म्हणी प्रमाणें हायस्कूलांतल्या शिक्षका विषयीं माझ्या मनांत जी कांहीं एक पूज्य बुद्धि होती ती तेथील प्रकार पाहून व मुलांचे आपल्या गुरु विषयीं मत ऐकून माझ्या मनाची कांहीं चमत्कारीक स्थिती झाली. ह्या हायस्कुलांत मुख्य शिक्षक युरोपियन आहे, हें तुम्हास ठाऊक असेलच. मी तेथें व्हरांड्या मधून इकडे तिकडे फिरत होतों तों कित्ता एक वर्गांमधून मुलांचा मार कम्पासावर तडाक चालला होता; परंतु एका वर्गांत पाहतों तों कांहीं प्रकार निराळाच.— त्याही वर्गांत अभ्यास चालला होताच, परंतु मुलांच्या मनांत गुरूची स्वारी आतां येणार मग येणार म्हणून कांहीं विशेष प्रकारचा धाक आहे असें त्यांच्या चर्येवरून दिसलें अहो कित्ती एक तर *** * स्वारी, कोणी + + येणार असें म्हणत असत. हें एकून मला तोंडांत आगदीं बोट घालावे लागलें. कारण मुलांच्या मनामध्यें आपल्या गुरु विषयीं जी एके प्रकारची पूज्य बुद्धि असावयाची त्या ठिकाणीं हीविपरीत बुद्धि कशी उत्पन्न झाली? असो मुदैव तीं. माझ्या ऐकण्या प्रमाणें गुरूंची स्वारी मोठ्या ऐटींत येऊन आपल्या शिक्षण पिठावर मांडून बसली. व अभ्यास सुरू झाले. मी सरासरी २।३ तास तेथें होतों त्यावरून असें दिसून आलें कीं त्या गुरूला इंग्रजी शिवाय दुसरें कांहींएक येत नाहीं इंग्रजींतून मराठी भाषांतर करतांना जे गुरूचे तारे तुटले ते कांहीं आद्वीतीय. हे गुरु केवळ "हटर हपून" आहेत असें कळून आलें नशीब विद्यार्थ्यांचे त्या परोपि यनांचें ! ! करील काय! यांच्या सारखे असे हटर हपन शिक्षक लिहिले आहेत मग यांच्या शाळेंतलीं मुलेंच कोठून चांगलीं होणार? असो गुरु तसा चेला.

जाहिरात.

[illegible]ांचा मराठी अर्थ
[illegible]च्या

सहामाही " ३ " " ८८
साल अखेर " ७ " "१८८
किरकोळ अंकास................... ८४

नोटिशी बद्दल
१० ओळीचे आत रु १
पुढें दर ओळीस ०।०६
दुसरे खेपेस ०१

Per annum in arrea[rs]
Six monthly............ 3
Single copy...........................

Advertisements.
Below 10 lines...2
Per line over 10...4as
Repetition per line 3a

वऱ्हाडसमाचार.

THE BERAR SAMACHAR.

VOLXXI AKOLA MONDAY 21 MARCH 1887 NO. 11

वर्ष २१ अकोला सोमवार तारीख २१ माहे मार्च सन १८८७ इ० अंक ११

जाहिरात

वर्गणी मात्र आगाऊ.

काव्यरत्नावली

या नावाचे मासिक पुस्तक सुंदर टाईपावर येत्या मार्च महिन्यापासून प्रसिद्ध करण्याचा विचार केला आहे. यांत पृथक् पृथक् विषयावर आधुनिक कवींची मराठी काव्यें येतील आणि मधून मधून साहित्य, महाराष्ट्र कविवर्यांवर निबंध, काव्यपरीक्षण, इत्यादि काव्यविवेचन विषयक गद्यात्मक भाग प्रसिद्ध होत जातील. शिवाय प्राचीन व अर्वाचीन काव्यांतील उत्कृष्ट उतारेही येतील.

या पुस्तकांत खालीं लिहिलेल्या कवींचीं काव्यें प्रसिद्ध होतील.

विष्णु मोरेश्वर महाजनी एम. ए, वामन दाजी ओक, केशव सदाशिव रिसबुड, मोरोगणेश लोंढे, कान्होबा रणछोडदास किर्तीकर, लक्ष्मण मोरेश्वर असीरकर, वासुदेव वामन शास्त्री खरे, त्र्यंबक बळवंत दाणी, कृष्णाजी नारायण आठल्ये, महादेव दाजी खांडेकर, बाबागर्दे, गणेश बळवंत मोडक, बळवंतराव कमलाकर, आत्माराम मोरेश्वर छत्रे. वसंतराव विजयकर, विष्णुपंत सरवटे, मोगरे, बेर्वे कटाक्षकर्ते, गोविंद वासुदेव कानिटकर, रामचंद्रपंत तागडे, गोपाळ गणेश रानडे, एकनाथपंत भांडारे केशव गाडगीळ, यज्ञेश्वर पंडीत, वगैरे,

शिवाय कित्येकांचीं नावें त्यांच्या आग्रहामुळें येथें प्रसिद्ध केलीं नाहींत.

काव्य तपासण्याचें काम पुढील [ग्रंथपरीक्षक] मंडळीनें आहे.

रा० रा० लक्ष्मण रामचंद्र वैद्य एम. ए.
रा. रा. जनार्दन बाळाजी मोडक बी.ए
रा० रा० वामन दाजी ओक.

ह्या मासिक पुस्तकाचीं प्रतिमासास निबंधचंद्रिका सारखीं २४ पृष्ठें प्रसिद्ध होतील. याची आगाऊ किंमत टपालखर्चा सुद्धां फक्त दीड रुपया ठेविली आहे. मागाहूनचा दर मुळींच ठेविला नाहीं. ४०० वर्गणीदार मिळाल्यावांचून हें पुस्तक प्रसिद्ध करितांच येत नाहीं. कदाचित् इतके ग्राहक नच मिळाल्यास लोकांकडून आलेली वर्गणी आम्ही आमच्या खर्चानें परत करूं.

तेव्हां या कयास काव्यरसज्ञ आपला उदार आश्रय देतील अशी आशा आहे. पत्रव्यवहार खालील पत्यावर करावा.

ता० १२ जानेवारी सन १८८७

पत्ता:—

नारायण नरसिंह फडनीस.
जळगांव खान्देश.

जाहिरात.

... यांचा मराठी अर्थ

...ण्या

ऋग्वेदाच्या शाखा २१ आहेत. यजुर्वेदाच्या १०९, सामवेदाच्या १००० आणि अथर्ववेदाच्या ५० शाखा आहेत याप्रमाणें चारवेदांच्या मिळून ११८० शाखा आहेत. प्रत्येक शाखेचें एकेक उपनिषद आहे, याप्रमाणें ११८० उपनिषदें आहेत त्यांतून मुख्य मुख्य अशा १०८ उपनिषदें श्रीरामानें मारुतीस उपदेशिलीं त्यांचीं नावें:—ईश, केन, कठ, प्रश्न, मुंड, मांडुक्य, तैतिरीय, ऐतरेय, छांदोग्य, बृहदारण्यक, इत्यादि आहेत. त्यांतील ऋग्वेदाचीं १०, (शुक्लयजूंचीं १९ आणि कृष्णयजूंचीं ३२ अशीं) यजूंचीं ५१, सामवेदाचीं १६ आणि अथर्ववेदाचीं ३१ उपनिषदें आहेत. गौडपादाचार्य, श्रीमच्छंकराचार्य, शंकरानंद, सदाशिवब्रह्मेंद्र, स्वयंप्रकाशानंद आणि विद्यारण्याचार्य इत्यादिकांनीं पूर्वोक्त उपनिषदांवर भाष्य आणि व्याख्या केल्या आहेत.

श्रीरामानें हनुमंतास उपदेशिलेल्या १०८ उपनिषदांचें मराठी भाषांतर करावें तें सांप्रतकाळास फारच उपयोगीं होईल, असें कित्येक मित्रांनीं सुचविल्यावरून, तसें करावें असें मी इच्छित आहें.

प्रथममूळ वाक्य लिहून नंतर त्यानें भाष्य आणि व्याख्या लिहून, त्यापुढें त्याचा अर्थ मराठींत लिहावा अशी योजना आहे.

हें पुस्तक सर्वांस घेण्यास सुलभ पडावें ह्मणून मासिक पुस्तक रूपानें छापणार आहों. रायल आतीचे अष्टपत्री सांचानें पुस्तक प्रति महिन्यास निघत जाईल. चांगला आश्रय मिळेल तर दर पंधरवड्यासही काढितां येईल प्रत्येक अंकांत १६ पृष्ठें येत जातील. १२ अंकाबद्दल आगाऊ किंमत २ रु० व मागाहून ३ रु० पडेल. हांशिल आगाऊ ०६ व मगाहून ०८ पडेल.

एकसें आठ उपनिषदांचें मराठी भाषांतराची अभिरुचि लोकांस लागून त्याचा चांगला खप झाल्यास, बाकी राहिलेल्या १०७२ उपनिषदांचा शोध करून मिळतील तितकीं याच प्रमाणें छापण्याचा उद्योग करूं.

नोटीस

नोटीस बेशमी रा० गंभीरजी वल्लद ...राम पाटील हल्लीं वस्ती ढोलखेड ता. खामगांव यांस:—नोटीस देणार बिंदी मर्द गंभीरजी पाटील हल्लीं वस्ती धापटी तालुके आकोलें मुमारसन १२९६ फसली कारणें नोटीस देण्यांत येते कीं माझें लग्न होण्यास सुमारें १६ वर्षें झालें असून ऋतु प्राप्त झाल्यावर तीन वर्षें तुमचें घरीं नांदली परंतु तुह्मास पुत्रपत्र नाहीं हो[ण्याची]

त्रास झाली आहे याचमुळें हल्लीं सात वर्षें झालें मी आपले बापाचे घरीं नामें उदेभान वल्लद इसाजी पाटील राहणार धापटी यांचें घरीं रहात असती व खाण्यापिण्यास माझा बाप घालत आहे एकूण सात वर्षें झालें तुम्ही माझें खाण्या पिण्या वगैरे खर्च दिला नाहीं तो तुम्हास द्यावा लागेल. यावरून नोटीस देण्यांत येते कीं मी बापाचे घरीं रहाण्यास मजला खर्च रुपये १५० झाला आहे तो खर्च तुम्ही माझे बापास पंधरा दिवसांत द्यावा व फारकती पाठवावी तसें तुमचे कडून न झाल्यास मी दुसरा नवरा करीन अगर मोलमजुरी करून उदर निर्वाह केल्यास मग पुढें माझेवर तुमचा कांहीं एक हक्क रहाणार नाहीं व त्याबद्दल मी जबाबदार ही नाहीं. याज करितां नोटीसीनें जाहीर केलें आहे. मात्र याचा जबाब पंधरा दिवसांत द्यावा न दिल्यास तीच फारकती समजली जाईल.

(सही) बिंदी मर्द गंभीर
पाटील निशानी
हलचीबांगडी असे

नोटीस.

रा. रा. नारायणजी वल्लद गंगाजी कोल्हर माळोदे रहाणार मौजे तापसी तालुके वाशीम.

यासी खालीं सही करणार याज कडून नोटीस देण्यांत येते कीं तुह्मी आमचे कबज्यांत दिलेलें नंबराचे सारखें सालगुदस्ताचे रुपये व पडितांतील गवत तुह्मी कबूल केल्या प्रमाणें तुह्मा कडून घेणें होतें तें न दिल्या मुळें टपाल मार्गें गुदस्ता तुह्मास नोटीस दिली होती, परंतु त्याचा निकाल तुह्मी केला नाहीं, ह्मास हल्लीं नोटीस देण्यांत येत आहे कीं:—

१ साल गुदस्ताचे सारख्या बद्दल रुपये व्याजा सुद्धां व गवताचे दर ५ रुपये हजार प्रमाणें व्याजा सुद्धां साल गुदस्ता नोटीस तुह्मास दिली त्यात लिहिल्या प्रमाणें:—

१ हल्लीं सालचे सारखा बद्दल रुपये व पडितांतील गवत झाला तो कबूल केल्या प्रमाणें व रुपये आज पर्यंत व्याजा सुद्धां

सदरहु वर लिहिल्या प्रमाणें तुह्मा कडून घेणें आहे. तें ही नोटीस पावल्या पासून ८ आठ दिवसांचे आंत निकाल करावा. कदाचित निकाल न केल्यास दिवाणी कोर्टांत फिर्याद करून रीती प्रमाणें खर्चा सुद्धां रुपये भरून घेतले जातील. कळावें.

(सही) खुपचंद रामबक्स मालक पुरणमल
[अ]डत्या तामसा परगणे
वाशीम दस्तुर खुद

पत्रव्यवहार

ह्या सदरा खालील मजकूर पत्र कर्त्यांच्या मतास मिळूनच असतील असें समजूं नये.

मुकाम बदनेरा.

तारीख १७ माहे मार्च सन १८८७

रा० रा० वऱ्हाड समाचारकर्ते यांस.

साष्टांग नमस्कार विनंती विशेष. आपल्या येत्या लोकमान्य पत्राच्या अंकात खालीं लिहिलेल्या चार ओळीस एका कोपऱ्यांत जागा द्याल अशा आशेनें पाठविल्या आहेत. तरी ती पूर्ण करणें आपल्या हातीं आहे.

स्कूल डिसिप्लिन् ॲंड लाज् — पत्रकर्ते दादा काय सांगु मी एकदां फिरत फिरत अकोल्यास गेलों. व हायस्कूल पाहण्याची इच्छा झाल्यामुळें तिकडे जाण्याचा निश्चय केला व त्या प्रमाणें गेलों अहो "दुरून डोंगर साजरे" ह्या म्हणी प्रमाणें हायस्कूलांतल्या शिक्षका विषयीं माझ्या मनांत जी कांहीं एक पूज्य बुद्धि होती ती तेथील प्रकार पाहून व मुलांचे आपल्या गुरू विषयीं मत ऐकून माझ्या मनाची कांहीं चमत्कारीक स्थिती झाली. ह्या हायस्कुलांत मुख्य शिक्षक युरोपियन आहे, हें तुह्मास ठाऊक असेलच. मी तेथें वर्गांच्या मधून इकडे तिकडे फिरत होतों तों किती एक वर्गांमधून मुलांचा मार कम्पासावर तडाक चालला होता; परंतु एका वर्गांत पाहतों तों कांहीं प्रकार निराळाच.— त्याहि वर्गांत अभ्यास चालला होताच, परंतु मुलांच्या मनांत गुरूची स्वारी आतां येणार मग येणार म्हणून कांहीं विशेष प्रकारचा धाक आहे असें त्यांच्या चर्येवरून दिसलें अहो किती एक तर *** * स्वारी, कोणी + + येणार असें म्हणत असत. हें एकून मला तोंडात अगदीं बोट घालावे लागलें. कारण मुलांच्या मनांत आपल्या गुरू विषयीं जी एक प्रकारची पूज्य बुद्धि असावयाची त्या ठिकाणीं ही विपरीत बुद्धि कशी उत्पन्न झाली? असो पुढेंच तीं. माझ्या ऐकण्या प्रमाणें गुरूंची स्वारी मोठ्या ऐटींत येऊन आपल्या शिक्षण पिठावर जाऊन बसली. व अभ्यास सुरू झाले. मी सरासरी १।२ तास तेथें होतों त्या वरून असें दिसुन आलें कीं त्या गुरूला इंग्रजी शिवाय दुसरें कांहींएक येत नाहीं इंग्रजींतून मराठी भाषांतर करतांना जे गुरूचे तारे तुटले ते कांहीं औद्धीयच. हे गुरू केवळ "हदर हपन" आहेत असें कळून आलें नशीब विद्यार्थ्यांचे युरोपियनाचें ! ! करील काय! यांच्या नशीबी असे हदर हपन शिक्षक लिहिलेले आहेत मग यांच्या शाळेतलीं मुलेंच कोठून चांगलीं होणार? जसे गुरू तसा चेला.

मास्तरें ह्मणणें बरोबर आहे किंवा नाहीं हें दाखविण्या करितां एक अर्ध्या तासाचा वृतांत सांगतो.

" एक मुलगा वाचावयास उभा रहातो गुरू — Hold the book down, sir, समजत नाहीं ह्मणून विचारतो. गुरू (जोरानें) Keep quiet you are a lier मुलगा पुन्हा समजत नाहीं ह्मणून पुन्हा विचारतो. गुरू — (अधिक जोरानें) Go down 3, 4, 5 places at once व पुन्हा लागलेंच go down at the bottom of the class. मुलगा समजावून घेण्याकरितां गुरूच्या विनवण्या करितो. गुरू— (मोठ्या त्वेषानें त्याच्या अंगावर जाऊन) Go, out Sir " हा सर्व प्रकार पाहून मी आपल्या विऱ्हाडी चालतां झालो संध्याकाळीं मी आपल्या मित्राच्या मुलाची चर्या पाहतों तों अगदींच उतरलेली— हे बोवा केवळ दुसरे सुदामच. मी त्याला शाळेतील कांहीं हकीकत विचारतां त्यानें शाळेतील त्रास भोगावा लागत असल्यामुळें शिक्षणाविषयीं आलेला कंटाळा अशा रीतीनें वर्णन केला कीं, तें ऐकून माझ्या मनाची त्यावेळची झालेली स्थिति लिहितां येत नाहीं.

काय हो, ह्यांनीं का, मुलांचा अभ्यास चांगला होणार? त्यांची व्युत्पत्ति कशी वाढणार? त्यांचें मन तरी अभ्यासाकडे कसें लागणार? नशीब त्या मुलांचें ! ! !

शेवा अंतीं हे गुरु इकडचे राहणारे आहेत असें कळून आलें. दादा मी तर आपल्या सोबत्याला त्याच्या मुलाचें नांव काढण्यास लाविलें. परंतु इतर आईबाप हो जागे व्हा नाहींतर स्कूल् डिसिप्लिन् ॲंड लॉज् ह्यांचा परिणाम त्यांच्या मनावर भलताच होणार. तर हे गुरु, हो चुकलों ह्यांचें संबोधन गुरो, आपला हेका सोडा, आपल्या इंग्रजीचा डौल जरा एकीकडे राहूं द्या, नेहमीं डोंगरा प्रमाणें राहून चालत नाहीं; लव्हाळ्या प्रमाणें नम्र व्हा. फक्त इंग्रजीच शिकणें हें आपलें कर्तव्य नव्हे. आपल्या भाषेची काय ही पायमल्ली होत आहे तिकडे लक्ष द्या, ती सुधारा, म्हणजे आपल्या इंग्रजीचा ज्यास्त प्रभाव पडेल. मुलांचे सबाप काढून टाकीत जा; इतर विषयाकडे लक्ष पुरवा. केवळ "स्कूल डिसिप्लिन ॲंड लाज् ह्याकडेच अगदीं लक्ष देऊ नका. मुलांच्या हिता कडे लक्ष द्या म्हणजे त्यांत आपलें ही कल्याण होऊन त्या बिचाऱ्या युरोपियनाच्या डोक्यावर अपयशाचे खापर फुटणार नाहीं "बालादपि सुभाषितं ग्राह्यं" ह्या ह्मणी प्रमाणें माझ्या म्हणण्या कडे कांहीं तरी लक्ष द्या. मुलाचें ही कांहीं ऐकत जा. मी. आपल्या पेक्षां लहान आहे खरा परंतु हे दोन शब्द वर लिहिले आहेत ते सुबोध असें माझ्या अल्प बुद्धीला वाटल्या वरून आपल्या कानीं पडावेत अशा हेतूनें दादा कडे पाठविले आहेत. दादा तुम्हीपण यांना थोडासा बोध करा आणखी काय पत्र फार मोटें झाल्यानें तुम्हालाही फार कंटाळा आला असेल. बरें आतां पुरें करितों. प्रसंग आल्यास आणखी एखादे वेळेस गाठ घेईन. हे विनंती.

एक फिरस्ता.

वऱ्हाडसमाचार

मिती फाल्गुन वद्य १२ शके १८०८

खेड्याचे कलेकटर व खंबायतचे पालिटिकल एजंट मि. वुइल्सन यांच्या वर मि. शामराव लाड खंबायतचे दिवाण यांनीं ठेविलेल्या आरोपाची चौकसी करण्या करितां अमदाबाद येथें स्पेशल कामिशन बसलें होतें त्याचा निकाल गेल्या आठवड्यांत झाला व कमिशननें केलेला निकाल मुंबई सरकारनें कायम करून आपल्या ठरावाच्याद्वारें मि. वुइल्सन हे खरोखर अपराधी आहेत असें प्रसिद्ध केलें आहे. हा ठराव ऐकुन कोणाही सत्यप्रिय आणि पापभिरू मनुष्याला आनंद झाल्या वांचून रहाणार नाहीं. हा खटला उघडकीस आला तेव्हां पासूनच सगळीकडे चळवळ होऊन राहिली होती सर्वांचे डोळे कमिशनच्या निकाला कडे लागले होते. कमिशनमध्यें मि. मूर व मि. नेलर हे दोन युरोपियन गृहस्थ नेमिले होते व त्यांनीं दुसरे कोणते ही क्षुद्र विचार मनांत न आणतां केवळ न्यायावर दृष्टी होऊन मि० शामराव यांना योग्य न्याय दिला ही मोठी आनंदाची गोष्ट आहे. या गृहस्थांच्या अंगची ही सत्य प्रियता, न्याय दृष्टि आणि निःपक्षपात हीं खरोखर सर्वांच्या स्तुतीस पात्र आहेत. मि. वुईल्सन सारख्या जुन्या कामगाराच्या हातून असलें अश्लाघ्य आणि नीच वर्तन व्हावें हीं मोठी दुःखाची गोष्ट आहे परंतु ज्या गृहस्थाची नेमणूक याच्या अपराधाची चौकशी करण्या करितां केली होती त्यांना तर किती वाईट वाटले असेल बरें. आपल्या पैकींच एकाची चौकशी करावयाची व ती ही असल्या घाणेरड्या अरोपा बद्दल. परंतु अशा समयीं ही या गृहस्थांनीं आपली न्याय बुद्धि जागृत ठेविली हें त्यांस व त्यांच्या जातीस भूषण आहे. लार्ड रे साहेब यांच्या कारकीर्दींत असलें हें तिसरें उदाहरण आहे व तीन ही वेळां त्यांनीं योग्य न्याय देण्या विषयीं तजवीज ठेविली या बद्दल त्यांच्या न्यायी पणाची तारीफ करावी तेवढी थोडीच आहे. कमिशनर यांनीं बंगाल किंवा असाम इकडे असल्या गोष्टींत झालेले न्याय आपल्या कानावर येतात तसाच एखादा निकाल केला असता तर बिचाऱ्या शामरावाची काय बरें दशा झाली असती. हजारों रुपये खर्च होऊन ही मि. वुइल्सन सारख्या कामगारावर खोटा आरोप आणिल्या बद्दल उलटा आरोप त्यावर बसला असतां. त्याप्रमाणेंच ज्या बिचाऱ्या शामरावाच्या मुलीच्या अब्रूचें हें प्रकरण येऊं पहात होतें तिची तरी काय दशा झाली असती. असो आमच्या सरकारानें या वेळीं बरोबरीनें योग्य न्याय केला असें म्हटल्या वांचून आमच्यानें रहावत नाहीं. व या प्रमाणेंच प्रत्येक गोष्टींत आमच्या सरकारचा निःपक्षपातता जर दिसून येईल तर तें आपल्या प्रजेला अत्यंत प्रिय होऊन या देशांत चिरकाल राहील यांत शंकाच नको.

वरील खटल्या संबंधानें मुंबई सरकारचा जो ठराव झाला आहे त्यांत फक्त मि० वुइल्सन हे अपराधी ठरवून त्यांना मोठा दोष दिला आहे व त्यांचे हे करणें अति लज्जास्पद असून असल्या मोठ्या जबाबदारीच्या कामाला ते नालायक ठरले आहेत. परंतु त्याना या अपराधाबद्दल शिक्षा काय करावयाची याचा उल्लेख नकरितां रिती प्रमाणें हें प्रकरण स्टेटसेक्रेटरी साहेबांकडे शेवटल्या हुकूमाकरितां रवाना झालें आहे. आतां आम्हास खात्रीनें असें समजतें कीं लार्डरी व त्यांचे काउन्सीलर्स मे० लव्हिल साहेब वगैरे यांना मि. वुइल्सन याना देण्याच्या शिक्षे संबधानें अशी शिफारस केली आहे कीं त्यांना एकदम नौकरी सोडण्याचा हुकूम व्हावा व घरीं स्वस्थ बसवून दरसाल ६०० पौंड पेनशन द्यावें. ही गोष्ट जर खरी असेल तर आह्माला मोठें सखेदा आश्चर्य वाटते. वुइल्सन साहेबांनीं सुमारें २३ वर्षे सरकारची नौकरी केली आहे ते कुटुंब वत्सल आहेत, या खटल्या संबंधानें त्यांना बराच खर्च झाला आहे, व त्यांची जिकडे तिकडे अगोदरच बेअब्रू झाली आहे वगैरे गोष्टी ध्यानांत आणिल्या असतां वरील शिफारस कांहीं रास्त दिसते व वुइल्सन साहेबांना कांहीं दया दाखवावी असें वाटतें खरें. परंतु त्यांच्या अपराधाकडे जर लक्ष दिलें तर या शिफारशी ला ते मुळींच पात्र नाहींत. एखाद्या बापाजवळ केवळ आपल्या अधिकाराच्या बळावर त्याच्या मुलीच्या संबंधानें असली घाणेरडी व नीचपणाची मागणी करणें हें काम किती लज्जास्पद व पाजीपणाचे आहे हें सर्व जाणतच आहेत. आमच्या धर्माप्रमाणें या सारखी दुसरी अनीतिच नाहीं. असें असतां वुइल्सन साहेबांना अपराधी ठरवून ही उलटें वर इतकें पेनशन दिलें तर त्यांत त्यांचा काय तोटा झाला. आज नाहीं उद्यां कधीं तरी ते पेनशन घेऊन जाणारच. आतां त्यांची पेनशनपर्यंत नौकरी जर नेकीनें अब्रूनें झाली असती तर त्यांचे पेनशन कांहीं जास्ती झालें असतें खरें पंतु दरसाल ६०० पौंड म्हणजे सुमारें ७—७॥ हजार रुपये ही रक्कम काय हलकी सलकी नाहीं. आमच्या देशाच्या सध्याच्या स्थितीला ती भारीच आहे. मग अपराधी ठरलेल्या मनुष्याला मोठ्या चैनीनें पोसण्या करितां तिचें ओझें आमच्यावर कां? एखाद्या परकी गृहस्थानें आमच्या देशांतील स्त्रियांची अब्रु घेण्याचा बेधडक प्रयत्न करावा आणि त्याला शिक्षा काय तर" तूं तर अपराधी त्या हेस फार वाईट काम केलेंस" असें त्यास सांगून उलट दरसाल आम्ही त्यास ७॥ हजार रुपये दक्षणा द्यावी. हा न्याय कुठला. आमच्या सरकारला खर्चाचें संध्या फार टंचाई पडली आहे. पण ती कोठें आळा खातें किंवा जिकडून आमच्या लोकांचें हीत होतें आहे अशा या त्यांत. उठेव हायस्कूल, उठवा डेक्कन कालेज, करा आमच्या लोकांचे पगार कमी, करा जागा कमी आणि त्या कशाला तर मि. उइल्सन सारखे जे अपराधी असतील त्यांना पोसण्या करीतां कांहीं वर्षां पूर्वीं आमच्या बिचाऱ्या सुरेंद्र नाथ बनरजीच्या हातून तारीख फिरविल्या बदल आरोप आला होता त्या बदल त्यांना शिक्षा एकदम नोकरी वरून बेतर्फ करून दिलें व निर्वाहाकारतां ६० रुपये माहिना नेमणुक दिली वरील बंधुच्या व उईल्सनच्या अपराधाची जर तुलना केली तर जमीन अस्मानाचे अंतर दृष्टीस पडेल. पण बाबुना शिक्षा एवढी जबर आणि वुइल्सन साहेबाचा अपराध मोठा असतां ही त्यांना दरमहा ६०० पौंड पेनशन! आमच्या सेरकारणें या खटल्यांत न्याय केला आहे परंतु शेवटी नेटिव्ह आणि युरोपियनात जर असे अंतर तें दाखवूंलागलें तर त्या न्यायाचें व्हावें तसें चीज होणार नाहीं ही गोष्ट आमच्या सरकारनें लक्षांत ठेवावी.

गेल्या पंधरवाड्यांत मुंबई हाय कोटांत हिंदुलग्न संबंधी हक्काच्या एका महत्वाच्या खटल्याचा निकाल झाला. सुमारें २ वर्षां पूर्वीं माजी सखाराम अर्जुन डाक्टर यांची कन्या रुक्मिणीबाई हिनें आपल्या नवऱ्या कडे नजाण्या बद्दल अर्ज केला होता त्याचा निकाल हल्लीं स्वदेशांत चैनीनें बसलेले मास्टिस पिनहे साहेब यांनीं रुक्मीणीबाई च्या बतीनें केला होता. परंतु त्याची चौकशी पुनः होऊन जास्टिस फॅरेन यांनीं तो ठराव रद्द केला व रुक्मीणीबाईनें आपल्या नवऱ्याकडे गेले पाहिजे नाहींतर कोर्टमार्फत तिला बळानें तिकडे घालविलें जाईल असा ठराव केला आहे. आमच्या मतें हा ठराव फार उत्तम झाला. वास्तविक पाहातां या खटल्याला एवढें महत्व देण्याचे ही कारण नव्हतें परंतु पक्ष प्रतिपक्षाची मंडळी हट्टास पेटल्यामुळें या खटल्याला इतकें महत्व आलें आहे. हल्लीं आमच्या देशांत स्त्री शिक्षणाचे वारें सर्वांच्या अंगांत वाजवीपेक्षां फाजील भरल्यामुळें व तेणेंकरून पाश्चिमात्य रीतीभातीची छाया आमच्या स्त्रियांवर दिवसेंदिवस अधिकाधिक पडत चालल्यामुळें असले प्रसंग एकाएक नवीन घडून येत आहेत. रुक्मीणीबाईची गोष्ट अशीच झाली आहे. या बाई चांगल्या शिकलेल्या आहेत व युरोपियन स्त्रियांत व पुरुषांत त्यांचें नेहमी जाणेंयेणें असल्याकारणानें त्यांच्या रीतीभातीचा ठसा यांच्या मनावर उमटलेला आहे. यांचे लग्न लहानपणींच झालें होतें व या वयांत आल्यावर आपल्या योग्यतेप्रमाणें नवरा नाहीं म्हणून किंवा नवऱ्यात दुसरा कांहीं दोष आहे ह्मणून त्यांनीं आपल्या नवऱ्याचें घर वर्ज्य केलें होतें. बिचाऱ्या दादाजीला आपल्या बायकोच्या अशा वर्तनामुळें सरकार दरबार करावें लागलें व शेवटीं त्याला जय येऊन हिंदुधर्मा प्रमाणें नवऱ्याचे हक्क अमलांत आणण्याची परवानगी मिळाली. रुक्माणीबाई किती शाहण्या व किती विद्वान असल्या तरी त्यांचे हें करणें नवऱ्याच्या अंगी तसाच असाध्य दोष असल्याशिवाय अगदीं चुकीचें होतें. आमच्या

... मांत

लोकांना पाश्चिमात्य तेवढें आतां चांगले वाटूं लागलें आहे मग तें नीतीचें असो किंवा अनीतीचें असो. ही गोष्ट स्त्रियांना व पुरुषांनाही लागू आहे. आमच्या पुरुषा प्रमाणें स्त्रियाही पाश्चिमात्य स्त्रियांच्या चाळीचें अनुकरण करूं लागल्या आहेत परंतु यांत नवल इतकेंच त्यांच्या सद्गुणा पेक्षां दुर्गुणांचें अनुकरण मात्र फार लवकर होते. युरोपांत स्त्रिया नवरा आवडेनासा झाला म्हणजे बेलाशक त्याला सोडून देतात त्या प्रमाणें आमच्या स्त्रिया करूं म्हणतात परंतु युरोपियन स्त्रियांच्या दुर्गुणाबरोबर त्यांच्या आंगचे सद्गुण घेण्याचा प्रयत्न कोणी करीत नाहींत. आतां जस्टिस फॉरन साहेबांच्या या ठरावानें स्त्रीशिक्षण आणि स्त्रीस्वतंत्रता यांचे भक्त युं जे कोणी असतील त्यांना फार वाईट वाटेल यांत संशय नाहीं परंतु याठरावाचा परिणाम आमच्या एकंदर स्त्रीजातीवर फार चांगला होईल. रुक्मिणीबाईला जर जय आला असतां व तिनें नवऱ्याला झुगारून दिलें असते तर नवऱ्याच्या अंगीं अल्प स्वल्प व्यंग पाहिल्या बरोबर रुक्मिणीबाईचा कित्ता गिरविण्याबद्दल तिच्याच अक्यांतील इतर स्त्रियांच्या मनाची प्रवृत्ती झाली असती व त्याबरोबर हळूं हळूं अनीति आणि पाप यांचा ही प्रचार झाला असतो तेव्हां झालें तें ठीक झालें असें म्हटल्यावाचून आमच्यानें राहवत नाहीं. रुक्मिणीबाईना आतां संसारसुख मिळणें तर नकोच परंतु त्यांत ही त्यांना अजून चांगला विचार करावव आपल्या नवऱ्याच्या घरीं आयुष्याचे बाकी राहिलेले दिवस सुखानें घालविण्याचा प्रयत्न करावा. "मी तुरुंगांत राहीन पण तेथें रहाणार नाहीं" या सारख्या वेडगळ बरळण्यांत कांहीं अर्थ नाहीं. त्या शहाण्या आहेत व आर्य महीला सेक्रेटरी आहेत म्हणून आम्ही ऐकितों करितां त्यांनीं दूरवर विचार करावा व आपल्या इतर भगिनींना चांगला कित्ता घालवून द्यावा अशी आम्ही त्यांस शिफारस करितो. यांत त्यांचें व त्यांच्या इतर भगिनींचें कल्याण आहे.

पब्लिक सराव्हिस कमिशनचें काम आटपून त्याचे प्रेसिडेंट आतां इतके दिवस गोळा केलेल्या प्रचंड माहीतीचें वर्गीकरण करून रिपोर्ट तयार करण्याच्या उद्योगांत आहेत तोंच दुसऱ्या एका कमिशनची स्थापना झाली हे कामिशन थोरल्या पब्लिक सराव्हिस कमिशन मध्यें ज्यांचा विचार झाला नाहीं अशा बिनमनदी व दुसऱ्या साधारण हलक्या अधिकाराच्या जागांची चौकशी करण्याकरितां नेमिलें आहे. या कमिशनांत शाळाखातें, वैद्यकी खातें, पोष्टखातें, मिटीरी ऑलाजी तारायंत्र वगैरे इतर खात्यांतील अधिकारा संबंधानें विचार होणार आहे हें कमिशन थोरल्या कमिशनाची सबकमेटी याना त्यानें बसणार आहे. याचे प्रेसिडेंट सरचार्लस टर्नर हे गृहस्थ असिन त्यांत थोरल्या कमिशनांतील हिंदु व मुसलमान गृहस्थ आणि दुसरे कांहीं युरोपियन गृहस्थ हे मेंबरस आहेत. या शिवाय प्रत्येक इलाखा आणि प्रत्येक प्रांत यांतील [illegible] सरकारांना या कमिशन मध्यें आपापला अनुभव पुढें आणून मदत करण्या करितां वाकबगार आणि अनुभवीक असे गृहस्थ निवडून पाठविण्याचा अधीकार दिला आहे. कमिशनचे अध्यक्ष सर चार्लस टॉर हे गृहस्थ आहेत तेव्हां या कमिशन पासुन एतद्देशिय लोकांना फायदा होईल असा आशा आहे. ती सफळ व्हावी म्हणने झालें.

The Berar Samarcha

MONDAY MARCH 21 1887

RAKHMABAI'S CASE.

The case of Rakhmabai has again come before the public. The 'Times of India,' in its zeal for her cause, has summarized the case from its origin down to the trial before Mr. Justice Farran. However desirable reform may be in the system of marriage amongst the Hindoos, it would be unjust and impolite to inflict reform upon a community until it is prepared to accept it and to realise its supreme necessity. The object of the reformer however is to reach the millanium by leaps and bounds. They want to travel not with ordinery speed. They want to travel with the speed of the most powerful engine that has yet been known. This will not do. The Times of India spares no efforts in giving prominence to a subject like the above. But natives of India give more importance to a subject that affects the respect of their women than to a subject which affects reform in their social conditions. It is not many months since we read a resolution of Government condemning the conduct of certain soldiers on Board a steamer, who outraged the respect of the women with whom they had come in contact. The resolution so far as it went, was not unacceptable, but the public wanted a harder punishment to be inflicted upon the men of the Regiment than a simple expression of censure. People were shocked to find that English soldiers could be capable of such conduct. The natives even of the lowest degree would hesitate to exhibit such conduct in any place whatever. Their ideas on this point are very strong and they would not trifle with the fair sex and violate their modesty- If the 'Times of India, could convince the ruling race that with all this backward civilization the natives of India look with the utmost sacredness upon the respect, the modesty and the dignity of their women. The social rules that obtain in Human society are so firm and stringent on this point, that they have been ridiculed by other people, but it must be remembered that the one object they are intended to secure is the preservation of the chastity and the modesty of the female sex. When one of the main reasons why the social condition of Hindus has been backward is the currency of sprict views upon this condition of the female sex, it is but deplorable that they should have to realize by experience the difference between their own ideas of the position of women and the ideas entertained by the British soldiers referred to above. It is but natural if they feel that by the education of women the high moral line which now pervades the community will be at a discount. It is natural if such a feeling makes them doubtful whether they should educate their women to the highest standard.

2 Since the appearance of the article in question Mr. Malbari has felt inspired and has written a letter dated 7 th March in which he has advised Government to abdicate pendious as Government if they can not enable the Courts to with hold sanction from a senseless and responsible contract while yet there is time. Mr. Malbari is and has ever been under a wrong conception of the sacredness of Hindu marriage It would be improper to call it a contract. It is a religious union's Whether with the consent of the parties to the marriage or with the consent of the parents or guardians the marriage has a history and a character of its own It is distinct institution and ought not to be confounded with contractual marriage pure and simple. The institution includes in the case of grown up parties their mutual consent but it is made subservient to the religious interest which predominates. Mr. Malbaris sarcasim upon government is strongly to be deprecated. If Government were to yield to his vehement protests they would be inviting the disapprobation of the major portion of the Hindu Community to satisfy the imaginary opinions of a zealous fanatic

What does Mr. Malbari mean by running a tirade against the Hindu community as he is doing? We assert that the Hindu community is not prepared to accept his reforms wholesale. We must tell Mr. Malbari that the Hindu community is awakening to the necessity of a reform in the age of boys and girls about to be married. If Mr. Malbari compares the early marriages that take place at the present day with those that took place 15 years ago, he will find that the Hindus have appreciated the importance of the question and have not been quiet. It is becoming a fashion to marry the girl after she has completed the 10th year where education has progressed, where the community has not been able to understand the force of the arguments for reforms, they have been indifferent to a change, but this detect is not to be attributed to their doggedness or persislence in following the system, but to their want of appreciation. This want has arisen from another want viz the want of education. If education makes its influence felt on this part of the community, the result will undoubtedly correspond to the result in the cases of educated portions of the population. If unconsumated marriages were not recognised as contended for by Mr. Malbari. the result would be a change of the fabric of the Hindu society topsyturvy. It is the people who must understand the value of a particular reform. They cannot be malicated with it and Doctors like Mr. Malbari will kill the patient instead of curing the disease. An attempt is being made with the help of Rakhmabai's case to goad the Hindoos towards reform as much as possible. We would court any well reasoned exemplification of the defects of our present social system and also any methods that may be proposed in a melioration of the same. But beyond this we decline to proceed. We will consider the value and the practicability of the advice offered and guide ourselves as best we can. We decline to say that a particular reform is good or bad upon the *ipse dixit* of philosopher like Mr. Malbari. We will throw it away if we do not think it desirable or feasible and not take Mr. Malbari's word for it. We have the fullest confidence in the present Government which cannot be guided by the utterances of the combastic of Mr. Malbari. Every reform must begin from within. It cannot be forced upon a community. Attempts must be made to mature opinions about it and to prepare a society to take the initiative. If Mr. Malbari, lectures mean this and nothing more we thank him but if they mean more we ask him, not to sit in judgment upon a people who boast to be the oldest and the most conservative in the grade of nations Parsee Ladies and European Ladies have manifested sympathy towards Rakhmabai but her case we take to be nothing more than a tempest in a tea-pot. Personally we do feel sympathy for the fate she has to undergo but considering in the light of the community to which she belongs, her suffering is far inferior to the suffering that widow females have to undergo, sufferings with which we are so familiar. The case of Rakhmabai does not appear to be as extraordinary to us in this view as it would appear to a foreigner. It is natural, therefore that, foreigners should place an exaggerated value upon it. It is to be remembered that widows are tonsured and are not allowed to remarry only in a very minor portion of the Hindu community, and the defects pointed out by Mr. Malbari apply only to this portion. The Parsee and European ladies might give an address of congratulation to Rakhmabai but that is no slur upon the Hindu community. It would only be an index of the value given to it by foreign ladies. The meeting at Madho Bag fully represents the views at present entertained by the Hindus upon the reforms which have so maddened Mr. Malbari. We do not feel the inconvenience which has been dwelt upon with foreign skill by Mr. Malbari though we are trying to remedy the evil as far as we can. Rakhmabai's case is not now likely to come before the public until the appeal to the Privy Council, if any, is heard or until the decree is enforced against her. We are told she is to be a martyr to the cause of social reform and that she is determined to go to jail rather than live with a husband whom she dislikes. Her heroic spirit deserves praise. Those of the reformers who have felt enamoured by the legislation remedy will clap hands with Mr. Malbari in sympathy with the fate of Rakhmabai she is at present their handy instrument, she has furnished food for their meditations, she has helped them with her pen and experience, she has turned a new leaf in the book of social reform. We only hope that they will consult the interests of the society to which they belong by such advocacy of ideas as will keep in them a touch of the past and join it to the future by a graft which time will render natural and easy.

सन १८८६–८७ सालाच्या अफूच्या कराचें जें अनुमान केलें होतें त्यापेक्षां २०,९३,३६९ रु० कमी उत्पन्न झाल्याचें समजतें.

इंग्रज सरकार लढाईच्या प्रसंगीं आपल्या लष्करांतून विमानाचा उपयोग करण्याबद्दल विचार करीत आहे.

ब्रह्मदेशांत पूर्ववत पुनः दरवडे वगैरे पडण्याचा क्रम सुरूं झाल्यामुळें तिकडील कांहीं लष्कर परत हिंदुस्थानांत आणण्याचा विचार होता तो तूर्त तहकूब झाल्याचें समजतें.

काबूलच्या अमिराचा आफगाणिस्थानांत अधिकार व तेज कमी होत चाललें असून तो गिलझी लोकांचें बंड मोडण्याचा जो प्रयत्न करीत आहे तो सफळ होईल किंवा नाहीं ही शंकाच आहे. असें म्हणतात.

साताऱ्याचा किल्ला दुरुस्त करण्याकडे सरकारचें विशेष लक्ष लागल्याचें समजतें.

इंग्रज सरकारच्या लष्करी खर्चाचें एस्टिमेट १८,४०,०० पौंडाचें झालें.

डेक्कन कालेजांत ज्या जागा रिकाम्या होतील त्यांच्यावर डेक्कन एजुकेशन सोसायटीनें प्रोफेसर नेमावे असें सुचविण्याचा सरकारचा मनोदय आहे असें म्हणतात.

नागपुरास स्त्रियां करितां लौकरच एक नार्मलस्कूल होणार असें म्हणतात.

निझाम सरकार १२ लक्ष रुपये खर्चून एक राजवाडा बांधीत आहेत.

कागदाच्या गिरण्याः–– फ्रान्समध्यें कागदाच्या ४२० गिरण्या व ५२५ मशीन्स आहेत; जर्मनींत ८०९ गिरण्या व ८९१ मशीन्स; इंग्लंडांत ३११ गिरण्या व ५४१ मशीन्स; इटालींत एकंदर २२८ गिरण्या आहेत त्यापैकीं ७० गिरण्यांत हातानें कागद केले जातात; आस्ट्रियांत २२० गिरण्या व २७० मशीन्स; रशियांत १३१ गिरण्या व १३७ मशीन्स; आस्ट्रेलियांत ४ गिरण्या व ६ मशीन्स, व इजिप्तमध्यें एक हातानें कागद करण्याचा कारखाना आहे. हिंदुस्थानांत या व्यापारकडे कोणी लक्ष्य देतील तर देशाचें मोठें हित होणार आहे.

दुर्भांगचे महाराज आपल्या राज्यांत करकपूर येथें कांच तयार करण्याचा कारखाना स्थापन करण्याच्या विचारांत आहेत.

कलकत्ता येथें रेशिमाच्या व्यापारा संबंधानें व्यापारी लोकांचा एक कानफरन्स भरणार. त्या समयीं अध्यक्ष स्थान लेफटनेंट गव्हरनर हे स्वीकारणार असें म्हणतात.

इंग्रज सरकारचें आरमार संबंधानें कांहीं नागोरे फ्याथम येथील चीफ डाक्टर समन यानें युनायटेड सरकारास विकल्यामुळें त्याला नोकरी वरून दूर केलें.

रशियाचें झार गुप्तरीतीनें पारिसांत जाऊन एम० ग्रिव्ही याची एकांती भेट घेऊन आले. त्या प्रवासांत त्या बरोबर एक चाकर, कुतरा, सेक्रेटरी व अडिकँप असें –– चौघे होते असें म्हणतात.

चीनच्या सरकारानें साडेपांच टक्क्यांच्या व्याजानें ९० लक्ष मार्क जमनींत कित्येक लढाऊ जहाजें तयार करावण्याच्या उद्देशानें कर्ज काढलें या वरून इंग्रज सरकारनें चीन देशांत वजन कमी होत चाललें असें दिसतें.

फ्रेंच, जर्मन व अमेरिकन हे सुरुंग उडवून सैन्याचा नाश करण्याकरितां नवीन नवीन कल्पना काढीत आहेत त्यांत अमेरिकन लोकांनीं नायट्रोग्लिसरीन घालून सोडण्याची जी एअरगन तयार केली आहे, तींत जर १०० रत्तल नायट्रोजिलटाइनाच्या ऐवजीं ४०० रत्तल घातले तर शत्रूंचें सर्व सैन्य व आरमार एका क्षणांत नाश पावेल असें म्हणतात.

ब्रह्मदेशांत दरवडे दिवसे दिवस वाढत चाललें आहेत. कांहीं थोडेसे दरवडे खोर इंग्रज सरकारच्या लष्करी लोकांनीं पकडले त्यामुळें ते जंगलांत छपून बसले आहेत व खेड्यांतील लोक त्यांस अन्नाचा पुरवठा करितात असें पायोनिअरचा बातमीदार म्हणतो.

काशींत भागीरथींत जो पूल बांधित आहेत तो हुगळीनदीच्या तिप्पट मोठा असून पुढील हिवाळ्यांत तयार होईल असें अनुमान आहे या पुलाचा पाया इतका खोल खोदला आहे कीं तसा जगांत दुसऱ्या कोणत्याच पुलाचा खोदला नाहीं असें म्हणतात.

सतरा पुरुष खोल विजेच्या दिव्याचा प्रकाश नेऊन त्याच्या साहयानें समुद्राच्या तळांतील मोत्याच्या शिंपा शोधण्याचा प्रयत्न चालूं आहे.

मद्रासचे गव्हर्नर एतद्देशीय लोकांचा परिचय करण्यास इच्छितात, व एतद्देशीय लोक मांस आहार करीत नसल्यामुळें त्यांकरितां कोणत्या प्रकारचें खाणें तयार करविलें असतां ते येतील याची चौकशी करवित आहेत असें म्हणतात.

मोरोकोच्या बादशाहाच्या राणीला जी मुलगी उपवर होईल तीस प्रथम बादशाहास दाखवावें त्यानें तिजशीं लग्न करण्याचें नाकारल्यास पाहिजे त्याबरोबर तिचा विवाह लावण्यास हरकत नाहीं अशी वहिवाट आहे असें म्हणतात.

खंबायत प्रकरणाचा निकाल.–खंबायताचे दिवाण रा. ब. शामराव नारायण लाड यांणीं तेथील पोलिटिकल एजंट मि. विल्सन यांजवर कोणत्या संबंधानें आरोप आणला होता हे आमच्या वाचकांच्या लक्षांत असेलच. सदरहु प्रकरणाची सरकारानें नेमलेल्या कमिशनापुढें चवकशी होऊन कमिशनरांनीं सरकारांत रिपोर्ट केला होता त्यावर सरकारचा ठराव परवां सायंकाळीं प्रसिद्ध झाला. कमिशनरानीं मि. विल्सन यांजवर आरोपाचो पूर्ण शाबिती होते असा अभिप्राय दिला सरकारचाही अभिप्राय कमिशनरांप्रमाणेंच पडला आहे, पण ह्या प्रकरणाचा अखेर निकाल सेक्रेटरी आफ स्टेट यांणीं करण्याकरितां प्रकरण त्याकडे पाठविलें आहे. सरकारानें आपल्या ठरावांत असें म्हटलें आहे कीं, मि. विल्सन यांणीं दिवाणापाशीं जी गोष्ट काढली, ती नीतीच्या द्रिष्टीनें तर वाईट आहेच; पण दुसरे त्यांत दोन विचार आहेत. आपण केलेली मागणी मि. शामराव कबूल करणार नाहींत अशी मि. विल्सन यांची समजूत असतां जर त्यांणीं ती केली असेल तर त्यांणीं एका मोठ्या वजनदार मनुष्याच्या मनास दुखविण्याचा मोठा दोष केला असें होतें. जर मि. शामराव हे आपलें मागणें कबूल करतील अशी मि. विल्सन यांची समजूत असून. जर त्यांणीं तें केलें असेल तर त्यांणीं शामरावाच्या इतक्या ओशाळगतींत पडण्याच विचार केला होता कीं त्यांच्यानें मग आपलें काम निस्पृहपणें करण्याची शक्यताच राहिली नसती. कमिशनरांनीं मि. विल्सन यांणीं शामरावांनीं दिलेल्या मसुद्या बरहुकूम त्यास सरटिफिकेट लिहून देणे, त्या प्रमाणें नवाबाच्या भावाचा हक्क खरोखरी पोंचत नाहीं आशी मि. विल्सन यांची समजूत असता पुनः त्यांचा हक्क नवाबांनीं कबूल करावा असें पत्र लिहिणें या गोष्टींबद्दल ही आपला फार प्रतिकूळ अभिप्राय दिला आहे. आतां सेक्रेटरी आफ स्टेट काय निकाल करतात तें पहावें. सु० प०

निझामच्या मुलखांत असलेल्या कोर्टांमध्यें व विशेषेंकरून ब्रिटिशकोर्टांत हैद्राबाद येथील सरदार लोकांवरती होणारे दावे चालावे किंवा नाहीं या प्रश्नाचा लवकरच निकाल होणार आहे. सदरहु प्रश्न मेसर्स. एदलजी आणि कंपनीनें नबाब बुशरउदवला यांजवर शिकंदराबाद येथील कोर्टांत फिर्याद केल्या कारणानें उपस्थित झालेला आहे. या कज्जाची चौकशी थोड्या महिन्यापूर्वी झाली त्यावेळीं त्यामच्या वरील दावे या कोर्टांत चालू नये असा जुना एक ठराव झाला आहे अशी त्याणें आपल्या मुख्त्यारमार्फत तक्रार केली त्यावरून न्यायाधिशानें ही हकीगत रेसिडेंटास कळविली आहे. पूर्वींचे दिवस हल्लीं गेले व जुने ठराव हल्लीं लागू नाहींत असा रेसिडेंटानें आपला अभिप्राय दिला व नबाब बुशरउदवला यांणी वादीपणाच्या नात्यानें याच कोर्टांत फिर्यादी करून निवाडे मिळविले आहेत करितां निदान यांस ही अशाप्रकारचीं मोकळीक देण्यानें फारच अन्याय होणार आहे. निझामसाहेब यांचा या बाबतींत अजून अखेरचा ठराव बाहेर पडला नाहीं.

नबाब मुनीरमुल्क हे युरोपांतील प्रवास करण्याकरितां ता. २२ एप्रील रोजीं निघणार आहेत यांच्याबरोबर हैद्राबादेहून आणखी कोणकोण मंडळी जाणार याचा अजून निर्णय झाला नाहीं. हे प्रथम कान्स्टांटिनोपल येथें जाऊन नंतर राशियांत येथें मास्को व सेंटपिटर्सबर्ग येथें जातील. नंतर स्वीडन, नार्वे, डेनमार्क. जर्मनी व आस्ट्रिया येथील राजधान्यांच्या शहरीं जाऊन नंतर बेलजममध्यें जातील. ज्युबिलीच्या सुमारास लंडन येथें जातील. परत येतेवेळीं स्वस्थपणें फ्रान्स, स्विझरलंड व इटाली, ग्रीस येथें जाणार आहेत नंतर इजिप्त येथें १।३ आठवडे मुक्काम करून नंतर लवकरच हैद्राबादेस परत येतील ––

महाराज होळकर यांणीं आपले बंधु यशवंतराव होळकर यांस आजपर्यंत जी नेमणूक देण्यांत येत असे तीच पुढें चालू ठेवावी व स्वतंत्रपणें रहाण्याचा त्यांचा विचार झाल्यास ५० हजारांची त्यांस जी वंशपरंपरेची जहागिरी दिली आहे त्याशिवाय तिजोरींतून रोख ५० हजार रुपये त्यांस देण्याविषयीं हुकूम दिला आहे.

साउडनप्रांतांत गुलामांचा व्यापार कमी न होता वाढत चालला आहे असें सांगतात. ठा० ज०

NEW.

SEWING MACHINE

Every one his own Tailor Dressmaker.

For Ten (10) Rupees only.

The undersigned is prepared to register orders for Handsome Nickle plated Serviceable Pocket, Sewing Machines, easily understood any worked, deliverable, free to and part, of India for the Sum of Rs 10 Ten only. As the demand for his Machine is already very large and expected to increase and deliveries will have to be arranged in accordance with the date of booking intending purchasers are advised to register their orders at once with their address in full, accompanied by a deposit, of Two (2) Rupees on each Machine, Stamps or P. O. order, balance payable on delivery of the Machine.

JOSEPH SOARES.

33 *Elpainstone Circle.*

BOMBAY.

नवीन.
शिवण्याचीं यंत्रें

आपणच आपला शिंपी किंवा दर्जी.

किंमत फक्त (१०) दहाच रुपये.

खालीं सही करणार, सुंदर अत्युपयोगी निकल प्लेटचीं पॉकेट सोइंग मशीन्स (शिवण्याचीं यंत्रें) जीं सहजरीतीनें समजण्यांत येतात व ज्यांवर काम सुलभ रीतीनें करितां येतें, अशीं कोणी मागेल त्यास सर्व हिंदुस्थानदेशांत कोठेंही असो, फुकट म्हणजे टपाल हांशील न घेतां केवळ प्रत्येकी दहा (१०) रुपये किंमतीस पाठवून देण्यास तयार आहेत. पूर्वींच अशा प्रकारच्या यंत्रांस मागण्या अतिशय आल्या आहेत व अद्यापही पुष्कळ येतील असें दिसत आहे. तसेंच बुकिंगच्या तारिखे प्रमाणें डिलिव्हरीबद्दल व्यवस्था केली पाहिजे, यासाठीं ज्यांना घेण्याची इच्छा असेल त्यांनीं आपापल्या आरडरी सुवाच्य पत्त्यासह एकदम, रजिष्टर करून पाठवाव्या व त्यांच्या बरोबर दरएक यंत्राकरितां रुपये २ दोन डिपॉझिट, टिकिटा किंवा पोस्टल ऑरडरद्वारा जमा करावे. बाकी राहिलेले रुपये आठ, यंत्र हातीं येईल तेव्हां द्यावे.

जोसेफ सोरीस एल्फिनस्टन

आ. ३१ सरकल मुंबई.

☞ हें पत्र आकोला येथें कॅ० वा० खंडेराव बाळाजी फडके यांचे "वऱ्हाडसमाचार" छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं छा० प्र० केलें.

नवल असावी

सहामाही " ३ " " ८८

किरकोळ अंक " ७ " "१८८

किरकोळ अंकास ८१

नोटिशी बद्दल

१० ओळीचे आत रु १

पुढें दर ओळीस ०१०६

दुसरे खेपेस ०१

Per annum in arrears 7 " 1R. 8 as

Six monthly........... 3 " 8 as

Single copy.............................. 4as

वऱ्हाडसमाचार.

Advertisements.

Below 10 lines...2

Per line over 10...4as

Repetition per line 3a.

THE BERAR SAMACHAR.

VOLXXI AKOLA MONDAY 28 MARCH 1887 NO 12

वर्ष २१ अकोला सोमवार तारीख २८ माहे मार्च सन १८८७ इ० अंक १२

NEW.

SEWING MACHIN

Every one his o wn Tailor Dresos maker.

For Ten (10) *Rupees only.*

The undersig ned is prepared to re gister orders for Handsome Nickle plated Serviceable Pocket, Sewing Machines, easily understood any worked, deliverable, free to and part. of India for the Sum of Rs 10 Ten only. As the demand for.. his Machine is already very large and expected to increase and deliveries will have to be arranged in accordance with the date of booking intending purchasers are advised to register their orders at once with their address in full, accompanied by a deposit, of Two (2)Rupees on each Machine, Stamps or P. O. order, balance payable on delivery of the Machine.

JOSEPH SOARES.

33 *Elpainstone Circle.*

BOMBAY.

नवीन.

शिवण्याचीं यंत्रें

आपणच आपला शिंपी किंवा दर्जी.

किंमत फक्त (१०) दहाच रुपये.

खालीं सही करणार, सुंदर अत्युपयोगी निकल प्लेटचीं पॉकेट सोइंग मशीन्स (शिवण्याचीं यंत्रें) जीं सहजरीतीनें समजण्यांत येतात वज्यांवर काम सुलभ रीतीनें करितां येतें, अशीं कोणी मागेल त्यास सर्व हिंदुस्थानदेशांत कोठेंही असो, फुकट म्हणजे टपाल हांशील न घेतां केवळ प्रत्येकी दहा १०) रुपये किंमतीस पाठवून देण्यास तयार आहेत. पूर्वींच अशा प्रकारच्या यंत्रांस मागण्या अतिशय आल्या आहेत व अद्यापही पुष्कळ येतील असें दिसत आहे. तसें बुकिंगच्या तारिखे प्रमाणें डिलिव्हरीबद्दल व्यवस्था केली पाहिजे, यासाठीं ज्यांना घेण्याची इच्छा असेल त्यांनीं आपापल्या आरडरी सुवाच्य पत्त्यासह एकदम, राजिष्टर करून पाठवाव्या व त्यांच्या बरोबर हरएक यंत्राकरितां रुपये २ दोन डिपॉझिट, टिकिटा किंवा पोस्टल ऑरडरद्वारा जमा करावे. बाकी राहिलेले रुपये आठ, यंत्र हातीं येईल तेव्हां द्यावे.

जोसेफ सोरीस एल्फिनस्टन

मा. ३१ सरकल मुंबई.

जाहीरात.

उपनिषदांचा मराठी अर्थ

...ज्या शाखा २१ आहेत. यजुर्वेदाच्या १०९, सामवेदाच्या १००० आणि अथर्ववेदाच्या ५० शाखा आहेत याप्रमाणें चारवेदांच्या मिळून ११८० शाखा आहेत. प्रत्येक शाखेचें एकेक उपनिषद आहे, याप्रमाणें ११८० उपनिषदें आहेत त्यांतून मुख्य मुख्य अशा १०८ उपनिषदें श्रीरामानें मारुतीस उपदेशिलीं त्यांचीं नांवें:—ईश, केन, कठ, प्रश्न, मुंड, मांडुक्य, तैतिरीय, ऐतरेय, छांदोग्य, बृहदारण्यक, इत्यादि आहेत. त्यांतील ऋग्वेदाचीं १०, (शुक्लयजूंचीं १९ आणि कृष्णयजूंचीं ३२ अशीं) यजूंचीं ५१, सामवेदाचीं १६ आणि अर्थर्ववेदाचीं ३१ उपनिषदें आहेत. गौडपादाचार्य, श्रीमच्छंकराचार्य, शंकरानंद, सदाशिवब्रह्मेंद्र, स्वयंप्रकाशानंद आणि विद्यारण्याचार्य इत्यादिकांनीं पूर्वोक्त उपनिषदांवर भाष्य आणि व्याख्या केल्या आहेत.

श्रीरामानें हनुमंतास उपदेशिलेल्या १०८ उपनिषदांचें मराठी भाषांतर करावें तें सांप्रतकाळास फारच उपयोगीं होईल, असें कित्येक मित्रांनीं सुचविल्यावरून, तसें करावें असें मी इच्छित आहें.

प्रथममूळ वाक्य लिहून नंतर त्याच भाष्य आणि व्याख्या लिहून, त्यापुढें त्याचा अर्थ मराठींत लिहावा अशी योजना आहे.

हें पुस्तक सर्वांस घेण्यास सुलभ पडावें म्हणून मासिक पुस्तक रूपानें छापणार आहों. रायल जातीचे अष्टपत्रीं साचाचें पुस्तक प्रति महिन्यास निघत जाईल. चांगला आश्रय मिळेल तर दर पंध्रवड्यासही काढितां येईल. प्रत्येक अंकांत १६ पृष्ठें तये जातील. १२ अंकाबद्दल आगाऊ किंमत १ रु० व मागाहून ३ रु० पडेल. हांशील आगाऊ ८६ व मागाहू ८८ पडेल.

एकशें आठ उपनिषदांचें मराठी भाषांतराची अभिरुचि लोकांस लागून त्याचा चांगला खप झाल्यास, बाकी राहिलेल्या १०७२ उपनिषदांचा शोध करून मिळतील तितकीं याच प्रमाणें छापण्याचा उद्योग करूं.

मुद्दाम स्वल्प किंमत.

आतां राम व हनुमंत जन्म दिन आले आहेत. तेव्हां आबालवृद्धास या कथा, सुलभ रितीनें कळाव्या, यांत गोडी लागावी आणि कांहीं संगीतानें करमणूक व्हावी म्हणून, या दोन्ही वगळ्या छापून आगदीं स्वल्प किंमतींत देत आहों. रामजन्म कथा आणि हनुमंत जन्म कथा प्रत्येकी किंमत आर्धा आणा व टपाल अर्धा आणा. दोन्ही एकदम घेतल्यास टपालासह ॥ आणा पाठवावा. 'मुंबई' नवानागवाडा, नं. ४० या पत्त्यावर किंवा वऱ्हाडसमाचार कचेरींत मिळतील.

जाहिरात

वर्गणी मात्र आगाऊ.

काव्यरत्नावली

या नांवाचे मासिक पुस्तक सुंदर टाईपावर येत्या मार्च महिन्यापासून प्रसिद्ध करण्याचा विचार केला आहे. पृथक् पृथक् विषयावर आधुनिक कवींचीं मराठीं काव्यें येतील. आणि मधून मधून साहित्य, महाराष्ट्र कविवर्गावर निबंध, काव्यपरीक्षण, इत्यादि काव्यविवेचन विषयक गद्यात्मक भाग प्रसिद्ध होत जातील. शिवाय प्राचीन व अर्वाचीन काव्यांतील उत्कृष्ट उतारेही येतील.

या पुस्तकांत खालीं लिहिलेल्या कवींचीं काव्यें प्रसिद्ध होतील.

विष्णु मोरेश्वर महाजनी एम. ए, वामन दाजी ओक, केशव सदाशिव रिसबुड मोरोगणेश लोंढे, कान्होबा रणछोडदास किर्तिकर, लक्ष्मण मोरेश्वर असीरकर, वासुदेव वामन शास्त्री खरे, त्रिंबक बळवंत दाणी, कृष्णाजी नारायण आठले, महादेव दाजी खांडेकर, बाबागर्दे, गणेश बळवंत मोडक, बळवंतराव कमलाकर, आत्माराम मोरेश्वर छत्रे, वसंतराव विजयकर, विष्णुत सरवटे, मोगरे, बेवें कटाक्षकर्ते, गोविंद वासुदेव कानिटकर, रामचंद्रपंत तागडे, पगोपाळ गणेश रानडे, एकनाथपंत मांडोरे केशव गाडगीळ, यज्ञेश्वर पंडीत, वगैरे,

शिवाय कित्येकांचीं नांवें त्यांच्या आग्रहामुळें येथें प्रसिद्ध केलीं नाहींत.

काव्य तपासण्याचें काम पुढील [ग्रन्थपरीक्षक] मंडळीनें आहे.

रा० रा० लक्ष्मण रामचंद्र वैद्य एम. ए.

रा. रा. जनार्दन बाळाजी मोडक बी. ए

रा० रा० वामन दाजी ओक.

ह्या मासिक पुस्तकाचीं प्रतिमासास निबंधचंद्रिका साच्याचीं २४ पृष्ठें प्रसिद्ध होतील. याची आगाऊ किंमत टपालखर्चा सुद्धां फक्त दीड रुपया ठेविली आहे. मागाहूनचा दर मुळींच ठेविला नाहीं. ४०० वर्गणीदार मिळाल्यावांचून हें पुस्तक प्रसिद्ध करितांच येत नाहीं. कदाचित् इतके ग्राहक नच मिळाल्यास लोकांकडुन आलेला वर्गणी आम्ही आमच्या खर्चानें परत

तेव्हां या कृयास काव्यरसज्ञ आपला उदार आश्रय देतील अशी आशा आहे. पत्रव्यवहार खालील पत्त्यावर व्हावा.

ता० १२ जानेवारी सन १८८०

पत्ताः—

नारायण नरसिंह फडनीस

जळगांव खान्देश

वऱ्हाडसमाचार

मित्ती चैत्र शुद्ध ४ शके १८०९

वऱ्हाडांतील जुडिशियल व रेव्हिन्यु-खात्यातील नेमणुका.

(१० वे अंकावरून पुढें चालूं)

नियमित परिक्षा पास झाल्यामुळें सरकारी कामाचे ज्या शाखेंत शिरण्यास लोकांची लायकी होते या संबंधानें हें झालें. आतां ज्या शाखेच्या संबंधानें वर सांगितल्या प्रमाणें परीक्षा वगैरे कांहीं निर्बंध नाहीं त्याजकडे आपण वळूं. ही शाखा हिशेबी होय. या खात्यांत तर सर्वतोपरी दंडेलीच आहे असें झटल्या वाचून राहवत नाहीं हिशेबी काम येत असो अगर नसो, तो सरकारी नोकरींत पूर्वीं असो अगर नसो, खाडकन् असा एखादा मनुष्य आणून एकदम मोठ्या पगाराच्या जाग्यावर नेमितात बरोबरच आहे! परिक्षेच निर्बंध आहे त्या ठिकाणीं जर वर सांगितलेलो रडतर इतर ठिकाणीं पहावयासच नको. हे कोण मिस्तर———यांचे शालक ह्यांना मोठ्या पगाराची जागा, हे कोण मिस्तर———यांचे ज्यामांत द्या ह्यास घवाड प्रमोशन, असे अनेक प्रकारचे अन्याय घडोघडी होतात व बिचारे गरीब कमी पगाराचे शुद्ध नेटिव लोक कामाखालीं मरून जातात. त्यांनीं प्रमोशन करितां धडपड केल्यास ते न देतां उलटें त्याचें कुबड सडकतात. अशा प्रकारची अंदाधुंदी होत आहे हें जर स्थानिक सरकारास माहीत नसेल तर या वरून समजेल, व असेल तर ते दयाळु होऊन आतां तरी त्या विषयीं बंदोबस्त करितिल अशी उमेद बाळगतों.

बहढती वगैरे देण्याच्या बाबतींत हल्लीं जे अन्याय चालू आहेत ते बंद होण्यास फारसे कष्ट करावयास नको आहेत. खालसा मुलखांत जी हल्लीं वहिवाट चालू आहे तीच येथें सुरू केल्यास असतां इच्छित कार्यभाग सहज होईल. खात्यांतील सर्वांची एक यादी नेमणुका करणाऱ्या कामानवळ असावी व त्यांत

संबंधानें सर्व माहिती असावी. नोकरीच्या मानानें व विरळ प्रसंगीं फक्त हुशारीच्याच मानानें कोणाची पोकळ शिफारस न ऐकितां, ह्याप्रमाणें बढत्या देत गेल्या असतां सर्व ठीक चालेल. जो पर्यंत हे होत नाहीं तों पर्यंत अशीच हाकाहाक चालेल. स्थानिक सरकारास अखेरीस आम्ही विनंती करितों कीं, या बाबतींत त्यांनीं नजर लक्ष पोंचवून चालू असलेला बेबंदीचाप्रकार बंद करावा त्यामुळें सर्व नोकर लोक संतुष्ट राहून सरकारचें कामही सुरळींत चालेल.

लेडी डफरीन फंडाचा गेल्या वर्षांचा वार्षिक रिपोर्ट छापून प्रसिद्ध झाला व त्यांत जी माहिती दिली आहे त्या वरून आमच्या वऱ्हाडांतील लोकांचें मन नाना प्रकारच्या सुधारणुकीच्या विषयाकडे दिवसें दिवस अधिक लागत चाललें आहे असें ह्मणण्यास हरकत नाहीं. गेल्या साली एप्रिल महिन्याच्या २ च्या तारखेस जेव्हां ही सभा प्रथम स्थापन झाली तेव्हां एका वर्षांत तिला एवढें स्वरूप येईल हें कोणाच्या ध्यानीं मनीं ही नव्हतें. कित्येकांना तर असें वाटलें होतें कीं हा सर्व बेत खास फसणार. वऱ्हाडचे लोक अद्याप एवढ्या अवस्थेला येऊन पोंचले नाहींत. त्यांना पुरुष शिक्षणाची गोडी अद्याप चांगली लागली नाहीं. मग स्त्री शिक्षणाची व स्त्रियांच्या वैद्यशास्त्र शिक्षणाची गोडी दूरच राहूंद्या. असें बहुधा सर्व लोक ह्मणत असत. तथापि हे सर्व समज खोटे ठरून वऱ्हाडांतील लोक खरोखरच दिवसें दिवस शहाणे होत चालले आहेत असें पाहून फार आनंद होतो. ज्या प्रांतांतून या कामीं वर्गणी १०,००० रुपये होईल कीं नाहीं याचा कित्येकांना संशय वाटला होता त्याच प्रांतांत एका वर्षांच्या आंतच २४,००० जवळ जवळ रुपये वसूल झालेले पाहून कोणाला बरें आश्चर्य वाटणार नाहीं? निरनिराळ्या जिल्ह्यांतून खालीं लिहिल्या प्रमाणें वर्गणी जमा झालेली आहे.

उमरावती...............	रु. ४२६३.
अकोला...............	रु. ४०००
जवळ जवळ व शिवाय........	रु. १५०
मुनसि० ची वार्षिक देणगी.	
वाशीम.....................	रु. १०००
बुलडाणा.....................	रु ४०००
इलिचपूर.....................	रु.५१०३
वणी.....................	रु.५०००

व शिवाय लोकलफंडाची वार्षिक दे. २५० रुपये.

या वरून दिसून येईल कीं वर्गणीच्या कामांत इलिचपूर व वणी यांचा पहिला नंबर आहे हें तेथील डेपुटी कमिशनरास अनुक्रमें कर्नल, मेकंझी, व फिटझरल्ड यांस मोठें भूषणाई आहे. मेकंझी साहेबांना यश येण्याचें कारण सेक्रेटरीनीं असें लिहिलें आहे कीं या गृहस्थानीं थोड्याच लोकांकडून मोठाल्या रकमा न घेतां लहान थोर सर्वां कडून जशा आल्या तशा स्विकारिल्या. आमच्या मतें अशा प्रकारानें वर्गणी जमविण्याचीच रिती चांगली. लोकांच्या ... फुल किंवा फुलाची पाकळी जें देतील तें घेतलें असतां जुलमानें पैसा वसूल करण्या पेक्षां जास्ती वसूल होण्याचा संभव आहे. असो. उमरावती व अकोला या दोन जिल्ह्यांचा वसूल व्हावा तसा झाला नाहीं. ही खेदास्पद गोष्ट आहे. हे दोन्ही जिल्हे सर्व प्रांतांत अधिक सुशिक्षित असतां व यांना स्त्री शिक्षणाची योग्यता अधीक समजत असतां त्यांनीं मागें रहावें व उमरावतींत अद्याप सब कमिट्या देखील होऊं नयेत. ही लज्जास्पद गोष्ट नव्हे काय? हें काम सध्यां किती महत्वाचें आहे याचा उल्लेख या स्थलीं करण्याचें कारण नाहीं. आपल्या स्त्रियांना स्त्रियाच वैद्य मिळून त्यांच्या मोठमोठाल्या व नाजुक रोगांची चिकित्सा यांनींच करण्याचा जेव्हां प्रसंग येईल तो सुदीन समजला पाहिजे परंतु हा प्रसंग लवकर घडवून आणविणें आपल्याच हातांत आहे. आपण श्रम घेऊन या कृत्या करितां पैसा जमविला व लोकांना या कामाची योग्यता कळवून देऊन त्यांच्याकडून स्त्रिया शिकणाऱ्या तयार केल्या तर मोठा फायदा होणार आहे हें कोणांस सांगणें नकोच.

सध्यां आपल्या जवळ जी रकम जमली आहे तिच्यांत एखादी कायमची गोष्ट या संबंधानें होईल हें तर अशक्यच आहे. एखादी स्त्री वैद्य शिक्षण पाठशालेची स्थापना किंवा स्त्री रोग चिकित्सा गृह स्थापणें आपल्या सध्यांच्या स्थितीस दुरापास्त आहे. तथापि आपल्या शक्ति प्रमाणें या फंडाचा उपयोग करून फंडाच्या उद्देशाला अंशतः आरंभ करण्यास कांहीं हरकत नाहीं असें आह्मांस वाटतें. सेक्रेटरी साहेबांनीं या संबंधानें कांहींच लिहिलें नाहीं. तें ह्मणतात कीं या पैशाचा व्यय कसा करावयाचा तें सध्यां कांहींच सांगतां येत नाहीं. एखादी कायमची गोष्ट स्थापन करण्याची शक्ति आपल्या अंगांत येईपर्यंत या कामीं झटणारे लोक आपल्या विचार शक्तीचा चांगला उपयोग करून कांहीं तरी उपयोगी असा निर्णय करितील. ठीक आहे. परंतु जमलेल्या पैशांतून नागपूर अथवा मुंबई सारख्या शहरीं स्कालरशिपा देऊन इकडील स्त्रिया पाठवून सुईणीचें वगैरे काम त्यांस शिकण्यास आरंभ केला तर बरें होईल असें मला वाटतें. या प्रमाणें स्त्रिया तयार होऊन आल्या नंतर त्यांस इकडेच प्रत्येक दवाखान्यांत स्त्री रोग चिकित्सा करण्या करितां ठेवितां येतील आमचे सरकार या संबंधानें काय करितें तेंही अगोदर पाहिलें पाहिजे. सध्या या संबंधानें पहिली गोष्ट आमच्या लोकांनीं हीच केली पाहिजे कीं या सत्कृत्या करितां मेहनत करून पैसा जमविणें व जिकडून हें कृत्य चांगलें उभारणीस येईल असा प्रयत्न करणें असें केलें असतां त्याचें कल्याण झाल्या वांचून रहाणार नाहीं.

उद्यां ह्मणजे तारीख २९ मार्च रोजी दुपारच्या गाडीला वऱ्हाडांतील एक अतिशय जुने प्रसिद्ध आणि परम दयाळू असे कामगार या प्रांताची व एकंदर हिंदुस्थानची ही कायमची रजा घेऊन स्वदेशीं विश्रांती घेण्या करितां जाणार. कर्नल बेल आपले लोक प्रिय ज्युडिशल कमिशनर यांचा वृद्धापकाळ झाल्या कारणानें गेलीं एकदोन वर्षें त्यांना इकडील हवा मानसेनाशी झाली होती व ते पेनशन घेऊन जाण्याच्या उद्योगांत होते; त्याप्रमाणें सध्यां प्रथम फर्लो रजा घेऊन ते उद्यां स्वदेशीं जाणार. यांची नोकरी अगोदरच भरून गेली असल्या कारणानें तिकडेच पेनशन घेऊन ते घरीं स्वस्थ बसणार आहेत. तेव्हां आपल्या देशांतून हें यांचें शेवटचेंच प्रयाण आहे असें ह्मटलें पाहिजे. कर्नल बेल हे हा प्रांत नवीनच इंग्रज सरकारच्या ताब्यांत आला तेव्हां अगदीं प्रथम जे युरोपियन कामगार याची व्यवस्था करण्याकरितां इकडे आले त्यापैकींच एक आहेत व तेव्हांपासून असिस्टंट कमिशनरच्या जागेपासून तों थेट ज्युडिशियल कमिशनरच्या थोरल्या जागेपर्यंत ते याचें प्रांतांत वाढत गेले. आणखी कांहीं दिवस ते येथें राहते तर कायमचे कमिशनर सुद्धां झाले असते. वऱ्हाड कमिशनांत पहिली जागा यांना १८९९ त मिळाली व तेव्हांपासून ज्या ज्या जागेवर यांची नेमणूक झाली तेथें तेथें लोकांना हे अगदीं प्रिय होत असत. आपल्या ताब्यांतील लहानापासून थोरापर्यंत सर्व लोक यांस नावानें मोहीत असत व खेड्यापाड्यांच्या पाटील कुळकर्ण्यांना देखील बेल साहेब ह्मणजे मोठा ममताळू वाटे. दया व सौजन्यता हे गुण यांच्या अंगीं वाखाणण्या जोगे होते. केवळ चित्रगुप्ताचा अधिकार हातांत असतां खुनीमुकदम्या सारख्या खटल्यांत आरोपीला "संशयाचा फायदा" देववेल तेवढा हे देत असत व जोपर्यंत शेवटची देहांताची शिक्षा देण्याचा प्रसंग न येईल तोंपर्यंत हे प्रयत्न करीत असत यांच्या कारकीर्दींत फांशीची संख्या प्रतिवर्षीं फारच थोडी होत असे. आपल्या हाता खालच्या लोकांशींही यांचें वर्तन मोठें सलगीचें व ममतेचें असे. प्रसंग येईल तेव्हां हे त्यांचे कल्याण करण्याची संधी फुकट जाउं देत नसत. रा. रा. पिसोळकर, रा. रा. यशवंतराव महादेव वगैरे गृहस्थ या गोष्टीची हल्लीं साक्ष देत आहेत. अशा प्रकारचा ममताळू लोकप्रिय व जुना कामगार आपल्या प्रांतातून जातांना कोणास बरें वाईट वाटणार नाहीं! कर्नल बेल यांची ही जी जागा रिकामी होणार ती मोठी महत्वाची आहे. तेव्हां तेथें कोणाची नेमणूक होते पहावी. हक्क पाहिला असता कर्नल स्पेन्सकी साहेबांचा आहे व ज्या ज्या वेळेस यांनीं वेळसाहेब रजेवर असतां यांचें काम केलें आहे त्या त्या वेळेस त्यांनीं आपली या जागेची लायकी प्रदर्शित केली आहे बेल साहेबां प्रमाणे हे गृहस्थ पत्रकार व वकील लोक यांना सांभाळून घेणारे आहेत व त्रासही देत नाहींत, तेव्हां यांचीच त्या जागेवर नेमणूक व्हावी अशी आमची इच्छा आहे. या जागेवर बाहेरून कोणीतरी सिव्हिलियन येणार ह्मणून मध्यें गप्प उठली होती परंतु ती खोटी आहे असें दिसतें. तसें केलें असतां प्रांतांत आजपर्यंत मोठींमोठीं हुद्द्यांचीं कामें केलेल्या गृहस्थांचे हक्क मारल्या सारखे होणार आहे. याचा विचार आमचें सरकार करीलच. असो. बेल साहेबांना स्वदेशीं गेल्यावर आमच्या देशाचें लोक तितकें कल्याण करण्याची इच्छा नेहमीं होवो व तेथें सुखानें आणि आनंदानें ते चिरकाल राहोत असें ह्मणून हा लेख आटपतो कर्नल बेल सारखे गृहस्थ या देशाची रजा घेऊन जाणार तेव्हां त्यांची जातां जातां त्यांच्या मान्यते प्रमाणें मानपत्रादिकांनीं संभावना होईल असें आम्हांस वाटलें होतें परंतु यांचे वडील इंग्लंडांत नुकतेच वारले असल्या कारणानें ते सध्यां अशौच आहेत व त्यामुळें उमरावतीकर मंडळीनें पान सुपारी वगैरे करितां केलेलें अमंत्रण यांनीं नाकारिलें असें म्हणतात. तथापि ते जाणार त्या दिवशीं म्हणजे उद्यां मंगळवारीं १० वाजतां उमरावती स्टेशनावरच त्यांना पानसुपारी होणार आहे असें समजतें. बेल साहेबां बरोबर कर्नल बुलक साहेब हे मित्रत्वाच्या नात्यानें यांना पोंचविण्या करितां मुंबई पर्यंत जाणार आहेत. अशी ही एक गप्प उठली आहे.

The Berar Samachar

MONDAY MARCH 28 1887

It is a happy sign of the times for Berar that her people are day by day being awakened to the proper sense of the duties that they owe to society, and are showing more and more interest in those great social and political problems of the day that have been, for the last few years, exercising the minds and brains of their brethren of the other provinces and presidencies far ahead of them in civilization. One of the most striking proof of this statement is to be vividly observed in the annual Report of the working and progress of the Berar Branch of the "Countess Dufferin's fund" that has been lying on our table for some days past. The branch came into existence on the 2nd of April 1886, and it is gratifying to a degree to see the progress made by it during so short a period. When the branch was first organized the people of Berars were not thought capable of appreciating even general female education, much less any professional training or practice of women. The scheme was therefore found quite impracticable and was almost on the point of being given up by some of our leaders. But nothing is more gratifying than the zeal and sympathy which have been accorded to it ever since its organization. Districts Committees and Sub-committees have been formed all over the province and by the strenuous exertions and moral influence of the District and Talook officers a sum of about Rs. 24,000 has been collected up to date. Ellichpur, Wun and Amraoti stand foremost among the contributors, Bassim being the most backward.

It is rather disappointing to see the two chief districts of our province, Amraoti and Akola, that, ought to have been the first among the contributors lag behind some, and rank equal to others of our minor districts. They have indeed secured some half a dozen of Life Members, but the general progress of the funds in those districts is not

satisfactory. Amraoti has not yet even formed its sub-committees. This fact clearly betrays an utter want of sympathy on the part of some of the higher officers of our province, with any laudable public object. These gentlemen ought to be the first to set a noble example to others and to bring the moral influence which they possess to bear upon the wealthy uneducated masses. So much for the finances of the branch.

Colonel Bell our popular Judicial Commissioner leaves this province for good tomorrow. He had been in the province since 1855 and had endeared himself to the people of Berar by the soundness of his views and the justice and leniency of his decisions. He was one of the oldest officers under the Berar Commission and leaves a good and respectable name behind him. His retirement creates an important vacancy in the province and we hope our Government fills it with a gentleman who will show himself a worthy successor to the revered Colonel J. G. Bell.

We learn that two new offices of Judicial assistants are very shortly to be opened in accordance with the Judicial scheme passed by the Government of India. One of them will be located at Amraoti and the other here. Mr. Obbard M. A. C. S. Registrar of the Judicial Commissioner's office C. P. has, we hear, been appointed to the Akola office. Further particulars about the work to be performed and the arrangement of office establishment have not yet been fully known.

We are extremely glad to publish the appointment of Mr. Jones, Superintendent of the Judicial Commissioner's office to the post of Superintendent of the Commissioner's office vice Mr. Stacey who retires from the 1st proximo. The selection made by the Commissioner is undoubtedly a happy one and reflects great credit on Mr. Jones.

They say that Mr. Jones, to be vacant superintendentship is to be conferred on Mr. Murray 2nd clerk of the Judicial Commissioner's office Mr. Murray is a thoroughly efficient clerk and a perfect gentleman and it would not be a wonder if he succeeds in securing the place even of the fact that the promotion he would get would be an unusually large one.

We have been ... spectable gentleman ... are very much worried by ... of the gate leading to the Akola ... over the railway line. The gates are locked at night, even when there are no trains to pass the line, and the gadiwall as are detained for hours together without any excuse on the part of the gate keeper. It appears likely that the keeper knocks out money from the poor people on the strength of his authority as a railway servant. We hope the railway authorities will give their earnest attention to the matter and punish the offender if the above account be a fact.

The case of a tailer having been severely beaten by a European Military officer at Ellichpur is we hear before the Deputy Commissioner of the district for disposal. As a poor Darji has lodged a complaint against a well connected military officer the public are very much interested in the case and eagerly wait for the result.

We give the following from a letter in the Nagpur Samachar dated the 26 March 1887.

"The Hindu festivals at Akola were celebrated with much pomp and show, inasmuch as the costly arches of the Jubilee, and other articles pertaining thereto, were exhibited at the temples adding effect and splendour to the rowdy scenes. The vice president of the municipality is thanked for his extrordinary generosity in thus obliging the parties as well as enjoying the festivities himself."

The spirit is not commendable. The writer must know that man is liable to err.

ACKNOWLEDGMENT.

We acknowledge with thanks a copy of the Report on the administration of the Hyderabad Assigned District for the year 1885—86.

वऱ्हाड.

हवामान:-ह्या आठवड्यांत उष्णतेचें मान वाढत चाललें आहे. जिल्ह्यांत गुरांचा आजार थोडा बहुत आहे. या शिवाय रोगराई विशेष म्हणण्या सारखी नाहीं.

जड्ज कोर्टांची स्थापना:— पूर्व व पश्चिम वऱ्हाडचें दिवाणी व फौजदारी काम सुरळीतपणें व व्यवस्थेनें चालावें या करितां सरकारानें दोन डिस्ट्रिक्ट जज्जाच्या जागा मंजूर केल्या आहेत पैकीं एक जागा मि० आबर्ट एम्. ए. सी. एस्. सेंट्रल प्राव्हिन्सचे ज्युडिशिअल कमिशनरचे रजिस्ट्रार व दुसरी मि० आर. डी हेअर साहेब यांस देणार अशी वदंता आहे.

ह्या जागा झाल्या म्हणजे वऱ्हाडातच सरकारास हैकोर्ट स्थापन करावें लागेल. ... स्थापन झाल्यास ... ...ईचें होईल.

ह्यांचे जागेवर मि० जोन्स जुडिशिअल क. सुप्रिंटेनडंट यांस नेमले व ह्यांचे जागेवर मि० मार्ज सॅनिटरी क० चे हेड क्लार्क यांस व ह्यांचे जागेवर मि० मरे जुडिशिअल कॅ० आफिसांतील सेकंड क्लार्क यांस व ह्यांचे जागेवर कमिशनर आफिसांतील एक युरोशिअन क्लार्क यांस नेमणार असें समजतें.

मि० बेविन सा० यांनीं राजीनामा दिल्या वरून त्यांचे जागीं रेसिडेंट आफिसांतील वऱ्हाड बॅंच कडील १५० रुपयाचे क्लार्क मि० गणेश बावजी सहस्रबुद्धे बी. ए. यांस ६ वा वर्ग ए० अ० क० कायम केलें. व ह्यांचे रुपये १५० चे जागे करितां कमिशनर साहेब यांनीं इकडील तीन युरोशियन क्लार्कांची शिफारस केली असल्याचे समजतें.

अकोट रस्त्यावरील रेलवेचे गेठावर बरीच पुंडाई चालते असे समजते. गेठावरील नोकर आगगाड्या येण्या जाण्याची वेळ नस्ताही प्रवाशी लोकास गेठ मन दी शिवाय उघडीत नाहीत व कदाचित असें करण्याचा हेतु पैसे उपटण्याचा असावा. असें वाटते कसेही असें चाललेला प्रकार नीट दिसत नाही करितां रेलवेचे अधिकाऱ्यांनीं या गोष्टीकडे लक्ष देणे अवश्य आहे.

उमरावतीचे डि० रजिस्टरचे क्लार्क मुकुंद येशवंत व येथील डि० र० चे क्लार्क रामचद्र मोरेश्वर आपटे हे आपसात बदली करून घेणार आहेत.

जाहिरात.

आकोलें म्युनिसिपाल कमेटी कडून सर्व लोकांस कळविण्यांत येतें कीं सन १८८६।८७ सालची मेहतर पट्टीची बाकी बऱ्याच लोकांकडे अद्याप यावेतों येणें राहिली आहे. त्यांनीं ती तारीख ३१ मार्च सन १८८७ अखेरीचे आंत दाखल करावी. तसेंच सन १८८७।८८ सालचे नवीन लैसन्स देण्याची सुरवात ता० १ माहे एप्रिल सन १८८७ इ० पासून होणार, तारीख १५ माहे एप्रिल सन १८८७ अखेर यावेतो चालू राहील ... तवेंनीं आपले नवीन लायसन्स बाकि ... तवेंनीं आपलें नवीन लायसन्स ... तारीखेचे आंत घेण्याची तजवीज करावी. वरील मुदती नंतर ज्यांजपाशीं लायसन्स नसेल त्याचा धंदा बंद केला जाईल. कळावें तारीख २६ माहे मार्च सन १८८७ इसवी.

Deorao Vinayak,
Vice President.

लोकांच्या ध्यानांत तेव्हांच आला. अशा सर्वांत सभासदांनीं टाळ्या वाजऊन आनंद प्रदर्शित केला. मुके व बहिरे पोरांचे आईबापानीं आपल्या मुलांस अशा शाळेंत पाठऊन त्यांच्या जन्माची सार्थकता करावी. आणि अशा शाळेंत धर्मात्मा लोकांनीं साह्य करावें.

पार्लमेंटमध्यें हिंदुस्थान संबंधानें विचार चालू असता त्यांतील एक सभासद मि. रिचर्ड यांनीं हिंदुस्थानचे प्रधान सरजन गार्स्टिन यांस प्रश्न केलाकीं, ब्रह्मदेशावर हल्ला करण्यांत किती लढाऊ लोक गुंतले होते व किती प्राणास मुकले व किती माणसांची खराबी होऊन खर्च किती झाला ह्यांची माहिती द्या. त्यावरून त्यांनीं कळविलें कीं, ता० ११ माहे डिसेंबर सन १८८५ पर्यंत ९१११ शिपाई रोकले गेले होते. एकंदर ९ लढाया झाल्या त्यांत १ जखमी झाले आणि ७८ रोगानें मरण पावले. या लढाई संबंधानें ३,२०,००० खर्च झाला नंतर सरकारानें अगर बंडखोराचा पराभव करण्याकडे सन १८८६ पर्यंत ३१,९७१ लढाऊ शिपाई राखून ठेवावे लागले. त्यांत १०० मरण पावले ३१ जखमी झाले. ९६७ रोगानें मेले. या मरण संख्येत वाढव्याच्या रोगानें गेलेले इसमही दाखल करण्यांत आले आहेत. शेवटची लढाई झाली त्यांत ११२१००००० पर्यंत खर्च अदमास झाला असावा.

मुंबई ग्याझेट कर्त्यांनीं आपले छापखान्यांत कंपाजिटरचें काम करण्या करितां बायकांस ठेवण्याची सुरवात केली आहे. हल्लीं त्या छापखान्यांत १६ मुली टाईप जुळवण्याचें काम करीत असून त्यांच्यावर देखरेख करण्या करितां ही एका बाईचीच योजना केली आहे असें म्हणतात. नवऱ्याचे हातून पोट भरेना तेव्हां त्यास कांहीं तरी धंदा करून पोट जाळलें पाहिजे. पत्नानी लोक याला सुधारणा म्हणत असतील तर म्हणोत. मद्रास कडील पोष्ट खात्यांत हीच व्यवस्था सुरू झाली आहे. आमचे मुंबई पोष्ट खात्याचे अधिकारी तो कित्ता वळवूं पहात आहेत. या एकंदरी वरून आतां पुरुषांनीं खुशाल भाकऱ्या बडवीत बसावें असें उघड झालें. नशीब बिचाऱ्यांचं!

हिंदुस्थानांतील गहूं इंग्लंडांत जाऊं लागल्या मुळें तें धान्य इकडील लोकांस बरेंच महाग खरेदी करावें लागतें. सरकारानें इकडील फक्त तर बहुत करून ...कैच आतां धान्याची पळवा पळवी ...व्यावर इकडील लोकांनीं काय जावें ... एक गृहस्थ आह्मास विचारतो यांचे ...रीतींनीं देऊन खुलासा करण्याची ...ळा पहाण्यास गेलो ...

...पर्यंत अप्रतिष्ठा ... गोष्टींत पुढारी होतात हें त्यांस फार भूषणास्पद होय. याचप्रमाणें थोडे दिवसांपूर्वीं ... दरकु पाटील व रा० ता... ...आगि... राहून काढून फार ...

...मारण, तारीख १५ माहे एप्रिल सन ... एतद्देशीय मंडळी जमूं लीक. तर केव्हा झाल्या बरोबर बेलसाहेब आ... राहाण्या व इतर युरोपीयन गृहस्थ यां... गडकल्या. बेलसाहेब आ... ह्मणूनंनी उत्थापन दिलें व उत्तर सरके...नंतर आमचे ... आह्मी शिफारस ...

...इशारड सा० डे० क० ...ल्याचे अखेर बिलायतेकडे जाणार व पुढें ...र्लोबर जाणार व पुढें आहेत. यवतमाळ ... देथें ४१५ ... मि० केशव ... विचार यवतमाळ हे दोन माह लवकरच जाणार आहेत.

मि० स्टेसी कमिशनरचे सुप्रिटेनडेंट हे येत्या एप्रिल महिन्याचे पहिले तारखे पासून पेनशन घेऊन जाणार आहेत.

वर्तमानसार.

...के आणि बहिरे विद्यार्थ्यांची परीक्षा ...राबळ बेस्ट अध्यक्षस्थानीं व ले... गवर्नर साहेब हा चमत्का... मुक... ...णास गेले होते. या ...ही ... मि० वाकस यांनीं ... कविता अशी का... ...चा कार्य परीक्षक...

रशियाचे बादशाही नातरदा...ंदर ८० ...

१८४८ मध्यें तक्तावर बसल्यापासून ... आपल्या ताब्यांत आजकाल पर्यंत अतिशय सुधारणा केली. ते फार कलाल असून इंग्रजी लिपींत तरबेज आहेत हे २ वेळा इंग्लंडास जाऊन आले. ते प्रात:काळीं ... यांच्या बरोबर उठून आपले कामदार मिनिस्टरसह ईश्वराची प्रार्थना करून मागणें मागतात कीं "आळशा चा मोठा उगव देऊ नको, कारण सर्व बहुतेक राजे आज स्वातंत्र्यास ... याचे कारण तेंच आहे" या सर्व राजे लोकांनीं लक्ष द्यावें.

...नसार.

आपलें मुंबईसरकार जसें महाबळेश्वरास जात असतें तसें मद्राससरकार उत्कामंड येथें जात असतें. नुकत्याच बसलेल्या काटकसर कमेटीच्या कारणानें, या उत्कामंड प्रवासाच्या बाबतींत मद्राससरकारनें आलीकडे एक ठराव प्रसिद्ध केला आहे व त्यांत जे सरकारी क्लार्क उत्कामंड येथें जातील त्यांपैकीं ज्यांस सरकारी इमारतींत रहाण्यास सांपडेल त्यांस उत्कामंडच्या प्रवासाबद्दल जो ठरीव भत्ता आहे त्या मानाच्या ३/४ मात्र मिळेल आणि ज्यांस सरकारी इमारती मिळणार नाहींत त्यांस ३/४ भत्ता मिळेल असें फर्माविलें आहे.

बंगाल इलाख्यांत रंगपूर येथील एका जमीनदाराच्या घरीं एक काळवीट असून तो फार त्रासदायक आहे अशी आसपासच्या काहीं लोकांनीं तेथील आसि. पोलिस सुप. मि. शटलवर्थ यांजकडे तक्रार केली त्यावरून शटलवर्थ हे हातांत बंदूक घेऊन त्या जमीनदाराच्या आंगणांत गेले व तेथें जमिनदाराच्या दिवाणाशीं त्यांची कांहीं बोलाचाली झाली, त्यावरून शटलवर्थ हे फार रागावले. या वेळीं तो काळवीट तळ्याच्या कांठाशीं शांतपणें पडला होता, त्यास काठीनें कोणी ढंवसल्यावरून तोही शटलवर्थ प्रमाणें चवताळला आणि त्या पोलिस आफिसरावर धांवला. तेव्हां शटलवर्थ यानें गोळी घालून त्यास ठार मारला. ही गोष्ट तेथील पोलिस सुप॰ मि॰ स्लाक यांस कळविल्यावरून असलों त्रासदायक काळवीट बाळगल्याबद्दल दिवाणावर फिर्याद कर असा पूर्वींच्या तक्रारी लोकांस हुकूम केला. पुढें पोलिसानें दिवाणावर फिर्याद केली, त्यांत नेटिव माजिस्त्रेटानें काळवीटाच्या जबाबदारीस दिवाण पात्र नाहीं असें ठराविलें. त्यावरून या पोलिस आफिसरांनीं जमिनदाराच्या एका आम्याबाईवर फिर्याद करून समान मागितले, तेव्हां ही गोष्ट त्या नेटिव माजिस्त्रेटानें कलेक्टर न्युबरी यांच्या मंजुरीकरतां पाठविली व न्युबरी याणे तें समन्स लागू करून खटला चालू करण्याचा हुकूम केला तोही खटला पूर्वींच्या खटल्याप्रमाणें सुटली इतकी गोष्ट झाल्यावर या दोन्ही पोलिस आफिसरांनीं आणि मंजुरी देणाऱ्या कलेक्टरानें हें फार वाईट वर्तन केलें असें बंगालसरकारानें ठरवून शटलवर्थ यास दुसरीकडे बदलून ६ महिनेपर्यंत बढती देऊं नये असें ठराविलें आणि पोलिस सुप॰ स्लाक यास एक हुद्दा कमी करून [illegible] आफिशिएटींग पोलिस सुप॰ केले [illegible] साबकी आणि आम्याबाईवर खटला चालवि[illegible] आहे [illegible]ची मंजुरी देणारीं क[illegible]लेक्टर न्युबरी हा जरी अगदीं [illegible] आलेला आहे तरी त्याच्या या कृत्याबद्दल त्यास बंगालसरकारानें फर्स्टग्रेड वरून सेकंडग्रेड कलेक्टर केलें हा बंगाल इलाख्यांत असा प्रकार झालेला पाहून नवल वाटतें.

इंग्रज सरकारच्या पदरचे जे शूर शिपाई जखमी होऊन व आजारी पडून ब्रह्मदेशांतील इस्पितळांत पडले आहेत त्यांस मदत करण्याकरतां हिंदुस्थानच्या लोकांनीं [illegible]सें हिंदुस्थानसरकारचें ह्मणणें [illegible]त. हें खरें असेल तर हें मागणें अयोग्य नाहीं. का[illegible] सांपडलेल्या आपल्या भाउबंदांस मदत करणे हें आह्मा सर्वांचें कर्तव्य आहे, पण ज्या ब्रह्मीप्रकरणानें हिंदुस्थानसरकारावर हा प्रसंग आला आहे तें ब्रह्मी प्रकरण उपस्थित करण्यास हिंदुस्थानच्या लोकांचा सल्ला घेतलेला नवता व तें राज्य खालसा करून राजास रत्नागिरीस आणून ठेवण्याविषयीं हिंदुस्थानच्या लोकांनीं कधीं विनंती ही केली नवती, इतकेंच नव्हे तर या ब्रह्मी प्रकरणांत तुह्मी पडूं नका, त्याच्या योगानें आपणास फार त्रास होईल असेंही हिंदुस्थानच्या लोकांनीं आरंभींच जनावलें होतें, ह्मणून हिंदुस्थान सरकारचें हल्लींचें हें करील ह्मणणें हिंदुस्थानच्या लोकांस पसंत होईल किंवा नाहीं याची शंका आहे.

धारवाड जिल्ह्यांत गुरांस चाऱ्याचा व पाण्याचा दुष्काळ सुरू झाला आहे असें गेल्या आठवड्याची हवा पाण्याची सरकारी बातमी सांगते.

नार्थ वेस्ट प्रांताकडे प्रसिद्धीस आलेला दरोडखोर तात्या भिल्ल याणें आलीकडे रेलवेच्या रस्त्याचे रूळ काढून व साधेल तेथें तार तोडून त्रास देण्याचा क्रम सुरू केला आहे असें सांगतात. या त्याच्या करण्यानें गाड्यांस अपघात झाल्यास त्याणें आपल्या देशबंधूस उपद्रव केला असें होणार आहे.

एम. डी. लेसेप्स व जर्मनप्रधान प्रिन्स बिस्मार्क यांची नुकतीच एक भेट झाली असून त्यासंबंधाची बातमी प्रसिद्ध करणारा एक बातमीदार सांगतो कीं, फ्रान्स व जर्मनी यांच्या दरम्यान लढाई होण्याचें जें घाटत होतें तें रहित झालें असें मानण्यास भरपूर कारणें आहेत, तरी इजिप्तदेशांतील आपली फौज अमुक दिवशीं काढली जाईल असें जर इंग्रज सरकारा कडून सांगण्यांत येणार नाहीं. तर याचा परिणाम मात्र हात घाईवर येण्याचा ज्यास्त संभव आहे असें तो सांगतो. इस्मालपाशा यासच पुन्हा इजिप्तचा खेदीव ह्मणजे राजा करावा असे त्या बड्या अधिकाऱ्याचें ह्मणणें आहे असें ही तो बातमीदार सांगतो.

येत्या एप्रिल महिन्या पासून मद्रास इलाख्यांतील इंजनेर खात्यांत फार भारी असें रिडकशन होणार [illegible] आहे. त्या खात्यांत [illegible] सुमारें [illegible] लाख रुपयांचें रिडकशन कर[illegible] सोय कर[illegible]चा विचार आहे दरी बस्त इंगामी इस्टाब्लिशमेंट एकदम कमी होणार असून एक्झि॰ इं॰ चीं कामें करीत आहेत व जे पेंशन घेण्यास ही पात्र होत आले आहेत तेही कमी होणार असें सांगतात.

इस्मालपाशा यांस पुन्हा इजिप्तचा खेदिव करण्याची कोणी सूचना केल्यास त्यास इंग्लंड कधींही संमत देणार नाहीं. असें ठरल्याचें सांगतात.

अफगाण सरहद्दीवर जास्त पलीकडे रेलवे करण्याचें व डोंगरांतून बोगदे [illegible] करण्याचें चालूच आहे.

एका इंग्रज कंपनीच्या [illegible] मोठी [illegible] एका गलबताच्या [illegible] चीनच्या [illegible] दोड रुपये [illegible] माणसें ठार [illegible] प्राण[illegible] अपघाताची जबाबदारी कोणावर [illegible]बद्दलची चौकशी शांघायी येथील इं[illegible] कोर्टांत झाली व [illegible] बागडे [illegible] असें त्यांत इंग्रज कंपनीस जबाबदार ठरवून त्या चिनी गलबताचें ६ लाख रुपयांचें नुकसान झालेलें इंग्रजी कंपनीवर पडलें.

जमीनदारांस आपला जमीनधारा हल्लीं सरकारी कामदारांकडे जाऊन समक्ष भरावा लागतो त्याच्या बदला त्यांणीं पाहिजे तर मनीआर्डर करून पाठवावा असें बंगालसरकारानें ठरवून त्याचा अनुभव कसा काय येतो हे पाहण्याकरतां तो ठराव प्रथम एका जिल्ह्यांत लागू केला व त्यांत बरेच लोक त्या मार्गाचें अवलंबन करतात असें आढळण्यांत आल्यावरून आतां तो ठराव सर्व भागांत लागू करण्याचा विचार आहे.

सिविलसर्वीस कमिशनपैकीं एका निवडक स्पेशल कमिटीस अकौंट, कस्टम, फारेस्ट, एज्युकेशन, सर्वे, जेल्स टांकसाळ ओपियम, पायलट, पोस्ट, पोलिस, पब्लिकवर्क्स; रजिस्ट्रेशन, मीठ, टेलिग्राफ वगैरे खात्यांत नेटिवांचा जास्त शिरकाव करण्यासाठीं विचार करावा असें हिंदुस्थानसरकाराने सांगितलें आहे. अ॰

घोड्यास जे नाल बसवितात ते त्या जनावराच्या अंगांतील उष्णतेनें व वारंवार ते दगडावर आपटले जात असल्यामुळें जुन्या नालाच्या अंगी पोलादाचें काठिण्य व धमवर्धनीयपणा येतो. यास्तव ते चाकू व तरवारीच्या पाती करण्याच्या कामीं उत्तम प्रकारें उपयोगीं होतात अशी कल्पना एका चीन मनुष्यानें काढली आहे त्यानें बर्लिन येथील कित्येक व्यापाराच्या मंडळ्याकडून नुसते जुने घोड्याचे नाल मागविले आहेत असें ह्मणतात.

पोस्टखात्यांतील प्रत्येक नोकरानें जुबिलीसंबंधानें दोन आणे वर्गणी द्यावी असें हिंदुस्थानच्या पोस्ट मास्तर जनरलानीं सक्युलर काढलें आहे असें स्टेटस्मन पत्राचा एक बातमीदार म्हणतो.

अमेरिकेत एक नवीन प्रकारचा रोग उद्भवला आहे- त्यामुळें मनुष्यास दिवसांतून १२ तास चालावें लागतें त्याकाळांत स्वस्थ अगदीं बसवत नाहीं यामुळें खाणेंपिणें व निजणें वगैरे या रोगी मनुष्यास चालत असताच करावें लागतें असें ह्मणतात.

[illegible] सदरहू [illegible] पा. न्यायसबल [illegible] येथें प्रती आठवड्यास निघणाऱ्या [illegible] आणि एका नांवाचें पत्रांत [illegible] आहे कीं हिंदुस्थानाविषयीं [illegible] वसे दिवस चांगले ग्रह [illegible] त हें पाहून आपणास [illegible]ठत व हिंदुस्थानचे लोक जा[illegible]न त्यात नवीन विचाराचें [illegible] दिसतें यावरून त्यांवर होत [illegible] जुलूम व अन्याय यांचा [illegible] आला असें वाटतें.

सु॰ प॰

[illegible] ह्मणतात कीं. फिन्यान्स कामिटीनें [illegible] रजिस्ट्रेशनचे इन्स्पेक्टर जनरल [illegible] जागा कमीकरण्याबद्दल शिफारस [illegible] केली होती, पण तिचा परिणाम उलट झाला. स्थानिक सरकारांनीं इन्स्पेक्टर जनरलची बाजू घेतली, आणि त्यांच्या शिफारसीवरून वरिष्ट सरकारानें असें ठराविलें कीं, मुंबई येथें ६०० व ३०० रुपये दरमहाचे दोन नेटिव सब रजिस्टर आहेत ते कमी करून त्याच्या बदला ३५० रुपये दरमहाचा एक मनुष्य नेमून त्याजकडे तें काम द्यावें. याशिवाय आणखी अशीही बातमी आहे कीं, या खात्यांत दरसाल १२,००० रुपये सेव्हिंग करण्यासाठीं प्रांतांतील बहुतेक सब रजिस्टरांच्या पगाराचे रिडक्शन करणार. यावर आडव्होकेटकर्ते ह्मणतात कीं, इन्स्पेक्टर जनरलच्या जागेचा पगार दरमहा २००० रुपये असून ती जागाही बेव्हा रोजगाराची आहे, आणि लहान लहान पगाराचे सब रजिस्टर व क्लार्क यांच्या पगारांत काटकसर करण्यापेक्षां सरकारानें इन्स्पेक्टर जनरलचीच जागा कां कमी करूं नये याचें कारण कांहीं दिसत नाहीं. आह्मी ह्मणतो कीं, ती जागा कमी न करण्याला कारण आहे. आणि तें अत्यंत महत्वाचें आहे; तें हें कीं, इन्स्पेक्टर जनरल हे युरोपियन आहेत. आणि युरोपियनची वर्णी हर तऱ्हेनें चालविणें हें आमच्या सरकारच्या राज्यव्यवस्थेतील एक मुख्य तत्व ठरलेलें आहे.

क॰ त॰

दिवाण बाहादूर रघुनाथराव यांनीं एशियाटिक कार्टरली रिव्ह्यूच्या एप्रिलच्या अंकांत प्रसिद्ध करण्याकरितां दुसऱ्या लोकांच्या अमलाखालीं राहणारे व अमल करणारे या उभयतांच्या दळणवळणाविषयीं निबंध लिहिला आहे.

एक प्रख्यात बंगाली गृहस्थ आपला युरोपांतील प्रवास एका बंगाली पत्रांत प्रसिद्ध करीत आहे त्यानें आपली पारिसमध्यें धुलिपसिंगाची गांट पडली होती त्या विषयीं पुढें लिहिल्याप्रमाणें मजकूर लिहिला आहे. तो गृहस्थ ह्मणतो " जो छत्र. चामराच्या छायेखालीं जन्मला। जो ऐषआरामांत डुलत होता! ! तोच आतां अरेरे! ! दुर्दैवेकरून घरदार बायकोपोरें सोडून उनाडाप्रमाणें एकाकीं परदेशांत भटकत हिंडत आहे " तो गृहस्थ ह्मणतो " मी एका मित्रास भेटण्यास गेलों होतों तेथें एक स्थूल शरीराचा व मजबूत बांध्याचा गृहस्थ आलेला मी पाहिला त्याचे केस शुभ्र झालेले असून त्याचा चेहरा उदार व शूर दिसत होता [illegible]स्त्यावर ही [illegible] काळजीची मुद्रा उमटली [illegible] फडफडला तेथें [illegible] पाहून तो [illegible] लाजून [illegible] रामराम करून निघून गेला त्याची कृति याहून मला मोठा चमत्कार वाटला." तेव्हां माझा मित्र म्हणला हे महाराज धुलिपसिंग पारिस येथें एकांतांत कालक्रमण करित असतात.

सु॰ प॰

चटोर पोर—मार्तंड ऊर्फ विष्णु परशराम वय वर्षे १८ याणें बडोद्याहून आलेले म्हणून एक खोटें पत्र दाखवून रा. रा. खंडेराव बाळाजी, राहणार पेठ सदाशिव, यांजपासून ३०० रुपये नेले. त्यास पोलिसानें पकडलें आहे मुलाचे गुण लहानपणापासून चांगलेच दिसू लागले म्हणायचे.

बा॰ च॰

☞ हे पत्र आकोला येथें के॰ वा॰ खंडेराव बाळाजी फडके यांचे " वऱ्हाडसमाचार" छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं छा॰ प्र॰ केलें.